

MØBEL+INTERIØR
brancheforeningen

**RETSBESKYTTELSE AF MØBELDESIGN
I DANMARK OG ANDRE UDVALGTE LANDE**

Erling Borchers, Martin Dahl Pedersen & Morten Rosenmejer, Kromann Reumert

*Retsbeskyttelse af møbeldesign
i Danmark og andre udvalgte lande*

Erling Borchert, Martin Dahl Pedersen & Morten Rosenmejer, Kromann Reumert

KROMANN
REUMERT

Sundkrogsgade 5
2100 København Ø
Danmark
Telefon +45 70121211
Fax +45 70121311

eb@kromannreumert.com
mdp@kromannreumert.com
mrm@kromannreumert.com

www.kromannreumert.com

MØBEL+INTERIØR
brancheforeningen

Center Boulevard 5
2300 København
Telefon: +45 70 26 81 11
Fax: +45 70 26 83 32

mail@danishfurniture.dk

www.danishfurniture.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	Forord.....	5
2.	Indledning – produkt efterligninger	6
3.	Danmark	8
3.1	Ophavsretsloven.....	8
3.2	Designloven	13
3.3	Markedsføringslovens § 1	15
3.4	Sanktionssystemet.....	18
4.	Retsbeskyttelsen af møbeldesign i udvalgte lande	25
5.	Det retlige grundlag for beskyttelse mod produkt efterligninger i udlandet.....	28
5.1	Ophavsretten	28
5.2	Designretlig beskyttelse	29
5.3	Varemærkeretlig beskyttelse	32
5.4	Regler om illoyal konkurrence	34
5.5	Forbud og erstatning.....	34
6.	Retsstillingen i de enkelte lande.....	34
6.1	Sverige	34
6.2	Tyskland	36
6.3	Holland	38
6.4	Schweiz.....	39
6.5	Frankrig.....	41
6.6	England	42
6.7	Spanien.....	43
6.8	Italien	44
6.9	USA.....	45
6.10	Kina.....	48
6.11	Hong Kong.....	50
6.12	Japan	52

FORORD

Produktefterligning udgør én af møbelindustriens mest beklagelige svøber og er i medfør af globaliseringen desværre i stadig vækst. Det er ikke noget ukendt fænomen, at oversmarte forretningsmænd og skrupelløse møbelentreprenører forsøger at slå mønt af det udviklingsarbejde og de investeringer, som designere og producenter i fællesskab har tilvejebragt på forventet efterbevilling. At se stort på andres arbejdsindsats og økonomiske satsning er kopisternes kendemærke, og deres forretningsidé er udelukkende baseret på at stjæle omsætning fra originalen ved at sælge en efterligning til lavere pris og i reglen også i en dårligere kvalitet.

Hos anstændigt tænkende og handlende virksomheder og enkeltpersoner bør produktefterligning kun kunne afføde mishag, ikke kun på grund af det nasseri, der er indbygget i selve handlingen at plagiere, men også fordi originalproduktets ophavsmænd og -kvinder påføres indtægtstab og et aldrig honoreret besvær med at afværge efterligningen.

Hvornår der foreligger krænkelse af en virksomheds produkter, kan der ikke gives entydigt svar på, for produktefterligning er en ikke sjældent kompliceret størrelse, hvis afværgelse kræver anvendelse af op til flere lovkomplekser. Derfor har vi ladet nogle af landets førende fageksperter inden for retsbeskyttelse af møbeldesign, advokat Erling Borchert og hans team hos advokatfirmaet Kromann Reumert, udarbejde dette mindre bogværk med henblik på at forsyne den danske møbelproducent og -designer med en grundlæggende viden forfattet i et enkelt sprog om beskyttelse af møbeldesign i Danmark og en række udvalgte lande. Til inspiration og efterlevelse.

*Keld Korsager
adm. direktør
Møbel+Interiør Brancheforeningen*

2. INDLEDNING - PRODUKTEFTERLIGNINGER

Dansk møbelindustri har en stor tradition at se tilbage på. Ikke blot fordi den i årene efter anden verdenskrig har udviklet møbler i en kvalitet og et prisniveau, der tilfredsstiller kundernes forventninger, men også fordi branchen på verdensplan har været førende inden for industriel formgivning og design. Her tænkes ikke blot på de møbler, der er udviklet af betydende danske designere, men også på den formgivning og brugskvalitet, der i almindelighed præger danske møbler til den brede gruppe af kunder. Dansk møbelindustri hævder sig her utvivlsomt generelt på et niveau, der ligger over det, man finder i udlandet. Konsekvensen er da også, at der i dansk møbelproduktion er et betydeligt eksportpotentiale. »Danish design« er således ikke kun enerne, men lige så meget den kombination af kvalitet og brugsrigtig formgivning, der præger danske møbler.

Overvejer man nærmere, om der er generelle designmæssige karakteristika knyttet til dansk møbelproduktion, falder det umiddelbart for, at denne i vid udstrækning er præget af funktionalismen, eller i hvert fald en »nøgrterisme«, hvor møblet fremtræder uden overflødig udsmykning og i så tæt samklang med dets funktion som muligt. Det enkle og afklarede får således en overvægt frem for det anmassende og svulstige. Entydig er udviklingen naturligvis ikke, da ikke mindst traditionel forventning på en række eksportmarkeder og også holdningen til, hvorledes f.eks. polstermøbler skal fremtræde, fører til møbler med kraftigere udtryksformer.

Den store bredde af dansk møbelproduktion er naturligt baseret på et produktions- og fremtoningsmæssigt fælleseje, der gør, at de pågældende møbler frit kan produceres af alle. Når traditionen over en længere periode har været at fremstille et møbel på en bestemt måde eller med en vis fremtoning, der med variationer følges af alle i branchen, savner det mening at tale om, at det ene produkt er en ulovlig efterligning af det andet. Sø- og Handelsretten har i en afgørelse fra 1996 (V 3.95), der vedrørte en polster-sofa, udtrykt holdningen meget præcist, når man i den frifindende dom siger: Det må »lægges til grund, at møbelproducenterne generelt orienterer sig gennem messebesøg og på anden måde om, hvad der er trenden på markedet, og indretter deres produktion herefter. Der vil derfor ofte være en lang række sammenfaldende elementer, såvel nye som gamle, på de produkter, der samtidig er på markedet.

Sofamodellen med skråt afskårne armlæn og løse armpuder må betragtes som en model, der gennem de adskillige år på markedet har udviklet sig til en klassisk sofamodel. De to sofaer vil derfor kunne blive forvekslet, dels indbyrdes, men også med en lang række andre sofaer i samme stil. Uanset at sagsøger selv har udviklet og derefter i mindst ti år har solgt sin model, inden sagsøgte kom på markedet med sin nye model, findes de elementer, der alle er almindeligt anvendte, eller sammenstillingen af dem, ikke at give sagsøgers model et særpræg i forhold til sagsøgte sofa.»

Der er imidlertid grund til at advare mod ukritisk at anse almindelige brugsmøbler for frit tilgængelige for efterligninger. Udviklingen i dansk retspraksis viser, at er det pågældende møbel i sin fremtoning udtryk for en selvstændig udviklingsproces, og har møblet et passende særpræg, der adskiller det fra andre møbler, foreligger der også mulighed for, at møblet har en beskyttelse mod efterligninger, især når markedsføringsloven bringes i anvendelse. I 1994 (U.1995.1H) fastslog Højesteret således, at en enkel ungdomsreol udført i spånplader og med rørvanger i metal nød markedsføringsretlig beskyttelse. På samme måde Sø- og Handelsrettens dom fra 1996 (V 23.94), hvor en TV-ophængningsanordning (til væg)

var markedsføringsretligt beskyttet. Når der søges inspiration til produktudvikling, er der derfor god grund til ikke blot ukritisk at forlade sig på, at et eksisterende møbel må være frit for tilegnelse, fordi det forekommer »jævnt/almindeligt« i sin fremtoning eller er sammensat af velkendte formelementer. Grænsen for, hvornår et møbel nyder en markedsføringsretlig efterligningsbeskyttelse, er i realiteten ganske lav. Til gengæld er beskyttelsen snæver, idet den alene omfatter identiske eller meget nærgående efterligninger.

Specielt for den del af dansk møbelproduktion, der er præget af funktionalismen, er der en tilbøjelighed til, at efterligningsproblemerne skærpes. Når sagerne rejses, er et gennemgående synspunkt, at møbler, der i deres fremtoning reflekterer deres konstruktion og funktion, må have en begrænset eller ingen retsbeskyttelse, idet man ellers udelukker andre møbelproducenter fra at anvende en tilsvarende konstruktion og funktion. Det argumenteres også, at anvender man de konstruktive elementer i originalmøblet – som vitterligt er frit tilgængelige – kan det ikke undgås, at det nye produkt får samme fremtoning som originalen. Det er her vigtigt at holde sig for øje, at den teknik og funktion, der er nedlagt i et givet møbel, i langt de fleste tilfælde kan anvendes i et andet møbel, uden at det er nødvendigt at foretage en slavisk eller meget nærgående efterligning af originalens fremtoning. Tværtimod viser al erfaring, at kendt teknik og funktion udmærket forenes med selvstændig ny formgivning. Henvisningen til, at teknik og funktion binder formgivningen, bliver derfor som oftest et skinargument, der skal dække over manglende egenudvikling af et konkurrerende produkt. Der er således ingen tvivl om, at funktionelt betingede møbler nyder efterligningsbeskyttelse. Der er imidlertid samtidig på dette område grund til at pege på, at Højesteret i nyere afgørelser har udtalt, at beskyttelsen er snæver for funktionel brugskunst. I en afgørelse fra 2001 (U.2001.747H), der vedrørte den velkendte Tripp Trapp-børnestol, udtalte retten således: »Da stolen er skabt i et funktionalistisk formsprog, bør den ophavsretlige beskyttelse begrænses til meget nærgående efterligninger«.

Tidens mode og trends præger i vid udstrækning udformningen af møbler. Den producent, der ikke følger markedets smag og tendens, risikerer at stå med et usælgeligt produkt. Udviklingen er mange gange den, at én eller flere virksomheder går foran i den formgivningsmæssige udvikling og skaber et marked med nye produkter, hvor andre producenter følger efter med samme møbeltype i tillid til, at der også for deres produkter vil være en indtjeningsmulighed. En produktudvikling, der følger foregangsvirksomhederne i møbelindustrien inden for den pågældende møbeltype, må som udgangspunkt betegnes som acceptabel brancheadfærd. En henvisning til markedets behov giver imidlertid ikke adgang til ukritisk at kaste sig ind i en produktion, hvor man med mindre variationer tilegner sig et andet produkts samlede fremtoning. Dette gælder specielt, hvor originalproduktet er resultatet af en målrettet udviklingsindsats og har et fremtoningsmæssigt særpræg.

Hvis man ser på den righoldige samling af domstolsafgørelser, der foreligger omkring produktefterligninger fra de seneste 50-60 år, er det karakteristisk, at en væsentlig del af disse sager vedrører møbler. Udviklingen understreges af, at Kina-kopier af velkendte danske og skandinaviske møbler nu også er dukket op herhjemme, ligesom der i stadigt stigende omfang sælges rene kopier af danske designmøbler fra England over Internettet. Generelt synes der at være et øget udbud af rene kopimøbler og meget slaviske efterligninger både i Danmark og i udlandet – ikke mindst over Internettet.

For så vidt angår de rene kopier, må man naturligvis søge salget stoppet så hurtigt som muligt, såfremt salget sker fra et land, hvor det er muligt at få salget stoppet.

For så vidt angår det stigende salg af efterligningerne, kunne tendensen tyde på, at der er en forskel på, hvorledes de forskellige aktører inden for møbelbranchen ser på produktefterligninger. Der kan derfor være anledning til generelt at se på, hvad det er for karakteristika, der knytter sig til ulovlige produktefterligninger.

Efterligning rammer ikke ethvert produkt – heller ikke det veldesignede og kvalitetsprægede møbel. Efterligning forekommer i almindelighed kun, hvor det originale produkt er slået igennem i markedet, og hvor konkurrenterne kan se, at der er en fortjeneste at hente ved at sælge et tilsvarende produkt. Satsningen er under disse omstændigheder typisk mindre risikabel, dels fordi kostbar produktudvikling kan undgås ved at anvende originalproduktet som forbillede, dels fordi der er dokumentation for, at produktet kan afsættes – i hvert fald, hvis efterligningen udbydes til en lavere pris end originalen og lægger sig så tæt op ad denne, at den kan substituere originalen i markedet.

Et møbel risikerer at blive kendt ulovligt af de danske domstole, hvis:

- Møblet ikke er baseret på en reel produktudvikling ud fra et idégrundlag og kravspecifikationer, men typisk er udviklet over en kortere periode, ved at producenten har hjemkøbt originalproduktet og »har tegnet en variant over dette«.
- De variationer, der foretages i møblet i forhold til det originale møbel, er af underordnet karakter, når man ser på helhedsindtrykket, og fremstår som designmæssige/funktionsmæssige forringelser – ofte fordi producenten ikke har ønsket at investere i reel produktudvikling og anskaffelse af nyt produktionsudstyr.
- Design- og funktionselementer er medtaget fra det originale møbel, for at det nye møbel skal ligne, men er udvandet i en sådan grad, at de har mistet deres oprindelige hensigt.
- Møblet udbydes til en billigere pris end originalen.
- Efterligningen til trods for forskelligheder i detaljerne er givet en fremtoning, der generelt er sammenfaldende med helhedsindtrykket for det originale møbel, således at efterligningen må karakteriseres som en slavisk eller meget nærgående efterligning.
- Der foreligger risiko for, at forbrugeren forveksler de to møbler, når de ikke ses sammen.

De risikomomenter, der er nævnt her, forekommer naturligvis i mange kombinationer, men det fælles, gennemgående element er snyltningen.

3. DANMARK

I Danmark er det som udgangspunkt muligt at beskytte møbeldesign efter ophavsretsloven, designloven, og markedsføringsloven. Regelsættene kan enten anvendes hver for sig eller sammen.

I tillæg til disse tre regelsæt er der muligvis en meget begrænset adgang til beskyttelse af møbeldesign som varemærke. Da anvendelsesområdet er begrænset, og beskyttelsen er baseret på EU-retlige regler gennemgås disse i afsnittet om retsstillingen i udlandet, pkt. 5.3 nedenfor.

3.1 OPHAVSRETSLOVEN

3.1.1 Retsstiftelsen (erhvervelse af ophavsret)

Møbeldesign kan efter ophavsretsloven beskyttes som »brugskunst«, for så vidt som designet opfylder det fornødne krav til originalitet.

En væsentlig årsag til, at ophavsretsloven har fået så stor en betydning for beskyttelsen af møbeldesign og anden brugskunst, er, at retsstiftelsen ikke er bundet til registrering, men tværtimod indtræder uden videre, når designet/møblet er frembragt. Det vil i praksis sige, når en prototype af møblet er fremstillet, eller færdige tegninger foreligger. Det er uden betydning, hvornår møblet sendes på markedet. Skitser og tegninger af møblet, herunder karakteristiske detaljer, kan også være genstand for ophavsret. Den helt store praktiske betydning for retsbeskyttelsen har forarbejderne til et møbel dog sjældent, idet de ulovlige efterligninger typisk koncentrerer sig omkring det færdige produkt, efter at dette er kommet på markedet og har manifesteret sig der. Ophavsretten følger produktet. Dette betyder, at et møbel, der har været markedsført over en periode, men hvor salget er indstillet, fortsat nyder ophavsretlig beskyttelse mod efterligninger. Har indehaveren af rettighederne til det første, originale møbel foretaget en videreudvikling heraf eller lavet nye møbler over samme tema og indstillet salget af den første original, bliver denne således ikke frit tilgængelig for efterligning, men bevarer fuldt ud sin retsbeskyttelse, uagtet den er trukket ud af markedet. Den kan herigennem bidrage til beskyttelsen af de videreudviklinger, der faktisk er på markedet.

Den ophavsretlige beskyttelse knytter sig udelukkende til værkets æstetiske værdi og fremtoning. Ophavsretten kan aldrig give beskyttelse for den teknik og funktion, der er indarbejdet i et møbel. Dette ses klart af Højesterets afgørelse (U.2001.747H) i sagen om Tripp Trapp-barnestolen, hvor retten udtalte: »Beskyttelsen efter ophavsretsloven kan efter udløbet af patentet kun angå de former, der ikke er en nødvendig følge af den konstruktive idé«. Ydermere er det kun den konkrete frembringelse, der beskyttes, og således ikke idégrundlaget bag møblet (temaet) eller møbeltypen. Idégrundlaget kan frit anvendes af andre producenter, for så vidt som de underkaster deres produkt en selvstændig formmæssig bearbejdning. Som et eksempel på, hvorledes domstolene skelner mellem den fri ret til at anvende idégrundlaget bag et produkt og beskytter produktets konkrete fremtoning, kan nævnes en højesteretsafgørelse fra 1991 (U.1991.847H) om de velkendte PH-lamper, PH5 og PH3/4. Her havde tre producenter fremstillet en række varianter af de to PH-lamper. PH's lamper er karakteriseret ved at være flerskræmslamper, der er baseret på indirekte lysbehandling. Dette princip har ovenikøbet på et tidspunkt været patenteret. Højesteret fastslog, at disse to principper for opbygningen af en lampe ikke nyder ophavsretlig beskyttelse. Det, der beskyttes, er PH-lamperne i deres konkrete udformning (totalindtrykket).

Overført på møbelbranchen er idégrundlaget bag f.eks. Montana-reolsystemet (forskellige kasser, dimensionering, opbygning, farvevirkning, fleksibilitet mv.) frit tilgængeligt, men et produkt, der baseres på samme idégrundlag skal gennem en selvstændig bearbejdning gives en fremtoning, der adskiller dette fra Montana-reolen. På tilsvarende møde står det frit for enhver at fremstille en stabelstol, men Arne Jacobsens konkrete modeller skal respekteres.

Endelig beskytter ophavsretten udelukkende selve produktet. Den markedsføring, der ledsager salget, herunder navnerettigheder, emballage mv., beskyttes i givet fald enten efter markedsføringsloven, designloven eller varemærkeloven.

3.1.2 Værkshøjde (originalitet)

Det er en grundbetingelse for, at et produkt kan nyde beskyttelse som brugskunst efter ophavsretsloven, at det kan kvalificeres som »et værk« (dvs. at det har den fornødne værkshøjde). Dette krav tilfredsstilles ikke blot,

hvis produktet har en vis grad af særpræg eller i øvrigt passer ind i tidens stil og smag. Den gode håndværksmæssige bearbejdning opfylder heller ikke kravet. Derimod kræves det, at produktet fremstår som et resultat af frembringerens personlige indsats og bearbejdning af emnet, samt har en selvstændig originalitet i forhold til eksisterende formgivning. Det, der er set før, gives i almindelighed ikke ophavsretlig beskyttelse.

Udviklingen viser, at domstolene og udmeldte skønsmænd har været tilbøjelige til ikke at stille voldsomt store krav til originalitet for at statuere en ophavsretlig beskyttelse af møbeldesign eller brugskunst i øvrigt. Afgørelserne har samtidig bevæget sig ud i områder, hvor de tekniske/funktionelle elementer i produktet synes at have været dominerende frem for det æstetiske element. I en afgørelse fra 1998 (U.1998.941S) fastslog Sø- og Handelsretten således, at en tørrestander til karklud og opvaskebørste havde tilstrækkelig originalitet, og ligeledes i 1999 (U.1999.158S), at Eva Trio-grydeserien var udtryk for en selvstændig skabende indsats af en vis æstetisk beskaffenhed. På linje hermed ansås i 2002 (U.2000.212S) den velkendte MagLite-lygte for ophavsretligt beskyttet. Kravet til originalitet er således behersket. Overføres disse tendenser til møbelindustriens forhold, er der grund til at pege på, at en funktionel opbygning af et møbel ikke i sig selv er til hinder for en ophavsretlig beskyttelse, og at også møbler med en behersket originalitet har mulighed for at nyde en ophavsretlig beskyttelse.

Ved omtalen af originalitetskravet er det vigtigt at fremhæve, at det er uden betydning for retsbeskyttelsen, om det frembragte møbel er udtryk for god eller dårlig smag/stemmer med tidens stilretning, og om det har en god brugskomfort. Man kan diskutere, om Philippe Starcks møbler er udtryk for god eller dårlig smag, og om de har en tilfredsstillende brugskomfort, men ikke hvorvidt de efter dansk ret nyder ophavsretlig beskyttelse som originale kunstværker.

3.1.3 Retsbeskyttelsens omfang

Når det er konstateret, at et produkt nyder ophavsretlig beskyttelse som brugskunst, rejser sig dernæst spørgsmålet om, hvorvidt et konkurrerende produkt udgør en ulovlig efterligning. Ophavsretsloven udtaler herom: »Ophavsretten medfører ... eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det ... i oprindelig eller ændret skikkelse«. I forarbejderne til loven siges det meget centralt »ophavsmanden har beskyttelse mod sit værks gengivelse ... i ændret skikkelse, når den af ophavsmanden ydede ... kunstneriske indsats giver sig til kende i det gengivne ... værk«. Overordnet vil der derfor være en risiko for, at der foreligger en ophavsretskrænkel- se, såfremt originalproduktets æstetiske helhedsindtryk giver sig til kende i det nye produkt, uagtet produkterne ikke er identiske.

Ved bedømmelsen af, om der foreligger en ophavsretlig krænkelse, skal der altid foretages en helhedsbedømmelse af de to produkters fremtoning. Mindre afvigelser i formgivning og specielt sådanne, der fremtræder som skabt for at give en »kunstig afstand til originalproduktet«, eller som opleves som »en reduktion i forhold til originalproduktets formgivning«, tillægges sædvanligvis ikke betydning. Dette ses af en afgørelse, der blev truffet af Vestre Landsret i 1996, hvor spørgsmålet var, om Arne Jacobsens stabelstol 3107 var krænkede ved en producents fremstilling af en stol med nogenlunde samme fremtoning, men hvor der i ryggen i den upolstrede variant var foretaget en indfræsning – angiveligt for at lette flytningen af stolen – og hvor ryggen foroven havde en lidt anden form. Dette tillagde landsretten ikke betydning, men fastslog, at der forelå en ulovlig efter-

ligning. I det hele taget spiller det en væsentlig rolle, om det konkurrerende produkt fremtræder som resultat af en selvstændig produktudvikling og er udtryk for en sådan selvstændig formgivningsmæssig indsats, at det fremstår som et nyt selvstændigt værk. Er det sidste krav opfyldt, foreligger ingen krænkelse, men frifindelse kan forekomme, uagtet kravet ikke er opfyldt, jf. Højesterets afgørelse fra 2002 (U.2002.1715H) i sagen vedrørende Myren, hvor den konkurrerende stol ikke kvalificerede til en selvstændig ophavsretlig beskyttelse, men hvor der desuagtet ud fra en helhedsbedømmelse ikke var en sådan lighed mellem de to stole, at ophavsretten til Myren var krænkelse.

En krænkelse kan udmærket foreligge, selv om det nye produkt på en lang række punkter adskiller sig fra originalen, hvis totalbilledet alligevel er sammenfaldende med originalen. Et udmærket eksempel herpå er Sø- og Handelsrettens afgørelse fra 1992 (U.1992.909S), hvor en efterligning af Piet Heins/Bruno Mathssons superellipsebord blev kendt ulovlig. Her fastslog syns- og skønsmanden »ingen af enkeltdele, belægningen, proportioneringen, omkredsen, finishen eller affasningen er fuldstændigt identiske, men bordene giver alligevel ved en helhedsvurdering et parallelt billede«. Denne vurdering tilsluttede Sø- og Handelsretten sig og domfældte for ophavsretskrænkelser. Dommen viser, at er det nye produkt ikke udtryk for en selvstændig produktudvikling, men en tilpasning i forhold til originalproduktet (typisk for at snylte på dette), er der en betydelig risiko for, at ophavsretten er krænkelse.

Der er grund til at være opmærksom på, at domstolene i produkt efterligningssager giver de store linjer forrang, og de tilsidesætter sædvanligvis argumentation, der bygger på detailforskelle mellem det originale produkt og efterligningen, der ikke påvirker helhedsindtrykket. Bedømmelsen koncentrerer sig om en direkte sammenligning af det fysiske sammenfald mellem de to produkter. I nogle sager foretages der en sammenligning mellem de enkeltdele, der indgår i produkterne. Er enkeltdele i al væsentlighed sammenfaldende til trods for variationer i mål og dimensionering, vil det nye produkt også få samme generelle fremtoning som originalproduktet. Hermed foreligger der med en betydelig grad af sikkerhed en ulovlig efterligning.

Det er de to produkter i samlet stand, der er afgørende for den ophavsretlige bedømmelse. Enkeltdeler, der ikke ses umiddelbart i det samlede produkt, indgår ikke i bedømmelsen. Her kan nævnes Sø- og Handelsrettens afgørelse fra 1992 (U.1992.909S – superellipsebordet) og Højesterets dom fra 1991 (U.1991.847H – PH-lamper). I superellipsesagen var der en betydelig forskel på det originale spændben, der blev monteret i spænd på en separat holder, der var fastskruet under bordpladen, hvorimod det efterlignende »spændben« var fastsvejsset på en plade til påskruning på bordets underside (ingen spændbenseffekt). I umonteret stand var der ingen forvekslingsrisiko mellem de to ben, men i monteret stand under bordpladen, hvor monteringspladen var usynlig, fremtrådte efterligningen som næsten identisk med originalen, hvilket var udslagsgivende for en domfældelse. På samme måde var der en forskel i antallet af lampeskærme mellem PH5 og en af de inddragne lamper, men dette var ikke umiddelbart synligt, og Højesteret fastslog, at efterligningen alene skulle bedømmes under hensyntagen til det synlige antal skærme.

Beskyttelsen af brugskunst skal ses i lyset af, at det er en kommerciel ret-tighedstype, vi står over for. Domstolene anvender derfor også det mar-kedsrelaterede kriterium »risiko for forveksling mellem produkterne« som

normgivende for, om en krænkelse foreligger. Således udtrykker Sø- og Handelsretten i afgørelsen fra 1999 (U.1999.158S) vedrørende Eva Trio-gryderne: »Luciano-grydesættet giver samme helhedsindtryk for en lægmand som Eva Trio, og den almindelige køber kan forveksle gryderne«.

Domstolene er opmærksomme på, at den ophavsretlige beskyttelse ikke må udvikles således, at den gives for bredt et omfang, og derved får uhenigtsmæssige konkurrencebegrænsninger. Det skal være muligt at påføre originalproduktet en naturlig konkurrence. Det skal således være muligt at fremstille produkter af samme type som originalproduktet, når blot dets karakteristika respekteres. Det følger derfor af retspraksis, at der skal være et relativt stort sammenfald mellem originalen og efterligningen for at statuere en ophavsretskrænkelser. Typisk vil det blive krævet, at der foreligger en slavisk eller i hvert fald en (meget) nærgående efterligning og måske, at der er risiko for, at det købende publikum vil forveksle de to produkter.

Er produktet præget af stor originalitet, og/eller er det bestemt til dekorative formål (f.eks. Wiinblads lysestage), vil der være en tendens til at give en noget bredere beskyttelse, hvorimod brugsgenstande med begrænset originalitet og/eller udpræget funktionel fremstilling i praksis kun beskyttes mod slaviske eller meget nærgående efterligninger.

Som eksempel på beskyttelse i den øvre ende kan nævnes Højesterets dom fra 1991 (U.1991.847H – PH-lamper), hvor Højesteret domfældte for alle lamper, der havde det samme antal synlige opad- og nedadvendte skærme som PH5 og 3/4-lamperne, til trods for at der kunne konstateres væsentlige forskelle mellem enkeltdele i PH-lamperne og nogle af de lamper, der karakteriseredes som ulovlige efterligninger. Det er utvivlsomt det stærke originale element i lamperne, der befordrer den noget bredere beskyttelse.

Med den udvikling, der ligger i Højesterets praksis i afgørelserne fra 2001 og 2002 (U.2001.747H og U.2002.1715H), er der imidlertid ingen tvivl om, at hovedreglen med det funktionalistiske formsprog, der præger dansk møbelproduktion, må blive, at der skal foreligge en slavisk eller meget nærgående efterligning for at statuere en ophavsretlig krænkelse. Udtrykt i praktiske termer kan man sige, at efterligningen i alle væsentlige henseender skal tegne et parallelt billede med originalen for at udgøre en krænkelse.

Uden for det beskyttede område ligger derfor produkter, der vel er af samme karakter som originalproduktet, men hvor den formgivningsmæssige afstand er så betydelig, at det nye produkt efter en helhedsbedømmelse alene har et væsentligt eller fjernere sammenfald med originalen.

For at statuere en ophavsretskrænkelser er det ikke nok, at de to produkter er sammenfaldende. Det kræves også, at producenten/forhandleren positivt har kendt originalproduktet og har fremstillet/påbegyndt salget af efterligningen med kendskab til originalen. Dobbeltfrembringelser, dvs. hvor det nye produkt er udviklet uden kendskab til originalproduktet, er således lovlige. Især inden for funktionelt præget design er dobbeltfrembringelser en mulighed, der kan forekomme, men der er grund til at fremhæve, at selv de mest funktionelt betingede produkter i deres fremtoning har designmæssige særpræg. Genfindes disse derfor i vid udstrækning i det nye produkt, er domstolene tilbageholdende med at acceptere en forklaring om, at producenten/forhandleren ikke har haft kendskab til originalproduktet. Det gælder specielt, når originalproduktet er velkendt i branchen.

Retsbeskyttelsen efter ophavsretsloven gælder i 70 år fra ophavsmandens dødsår.

3.2 DESIGNLOVEN

3.2.1 Forhistorien

Designloven daterer sig tilbage til år 2000, hvor den trådte i stedet for mønsterloven. Designloven er baseret på EU-direktiv 98/71, der søgte at gennemføre en række forbedringer i medlemsstaternes beskyttelse af design.

Den tidligere mønsterlov blev aldrig nogen erhvervsmæssig succes, dels pga. sit krav om registrering, dels pga. en række rigoristiske krav om nyhed, som designindustrien ikke kunne vænne sig til. Beskyttelsen blev i Danmark overtaget af ophavsretsloven og markedsføringsloven, der ikke stillede disse formelle krav til retsbeskyttelse. Den nye danske designlov får næppe nogen let gang på jorden. De skavanker, mønsterloven havde, videreføres i vid udstrækning, og frem for alt bliver designlovens begrænsning til beskyttelse i Danmark en betydelig hæmsko i et internationalt marked.

Det er derfor sandsynligt, at dansk designbeskyttelse fortsat vil ligge i ophavsretsloven og markedsføringsloven, og at den eksporterende møbelindustri vil vende sig mod EF-designet, der giver beskyttelse i hele EU. Til gengæld er der ingen tvivl om, at EF-designet vil give en slagkraftig beskyttelse og samtidig være den rettighedsform, dansk møbelindustri skal være opmærksom på. Herom henvises til pkt. 5.2.3 nedenfor.

3.2.2 Design

Ved et design forstås »et produkts eller en del af et produkts udseende«. Der stilles således ikke krav om, at designet har en særlig originalitet eller en særlig æstetisk fremtoning. Designs omfatter således teknisk betinget apparatur, møbler, legetøj, arbejdsredskaber og emballage. Designs kan både være to- og tredimensionale. Et design kan således også være en bestemt udsmykning af et produkt eller et ornament (todimensionalt) eller hele produktet (tredimensionalt). Det er produktets fremtoning, der beskyttes ved en designregistrering, ikke den i produktet indbyggede teknik. I det hele taget beskytter designloven ikke teknik, men derimod efter omstændighederne gerne den form/det udseende en teknisk løsning er givet. Der kan kræves beskyttelse for hele produktet eller en del heraf eller særlige detaljer, f.eks. et bordben eller en låge. En særpræget udformning af en hæve/sænkemekanisme kan i givet fald designbeskyttes, men ikke selve teknikken. Ikke alene den ydre form, f.eks. fremtoningen af eksempelvis en skænk, beskyttes, men også den indvendige fremtoning kan beskyttes, hvis denne er synlig under normal brug.

Farver, struktur og materialevalg, der indgår i det pågældende produkt, kan også være en del af dettes design.

Der er således ingen tvivl om, at møbelproduktion generelt vil kvalificere til beskyttelse under designloven, for så vidt som lovens øvrige betingelser for beskyttelse er opfyldt.

3.2.3 Krav om registrering

Det er en betingelse for at erhverve en designret, at der indleveres en registreringsansøgning til Patent- og Varemærkestyrelsen. Det er vigtigt, at ansøgningen ledsages af gode, repræsentative tegninger eller billeder, der viser designet fra flere vinkler og evt. åbnet/lukket, da den ret, der opnås, udelukkende knytter sig til tegningerne eller billederne.

Der anvendes en standardformular. Grundgebyret er kr. 1.200. De retsvirkninger, der knytter sig til designregistreringen, regnes fra indleveringsdatoen for ansøgningen.

Der foretages ikke nogen prøvning af, om den indleverede ansøgning fører til et gyldigt design. Det er således ansøgerens egen risiko, at betingelserne for registrering er opfyldt. Registreringen er derfor ingen sikkerhed for, at registreringen holder under en sag, hvor den gøres gældende. Det er dog muligt mod betaling af et ekstragebyr på kr. 1.500 at få foretaget en »supplerende forundersøgelse«, om der foreligger specielt nyhedsskadeligt materiale, der kan være til hinder for mønsterets gyldighed. Da imidlertid undersøgelsen er begrænset til Styrelsens egne registre, og hvad den i øvrigt har kendskab til, indebærer denne ikke nogen garanti mod, at indsigelser senere kan dukke op. Styrelsen udarbejder en søgerapport, hvor ansøgeren kan orientere sig om mulige modhold.

3.2.4 Nyhed og individuel karakter

Det er en afgørende betingelse for gyldigheden af en designregistrering, at designet er nyt og har en individuel karakter.

Et design er nyt, hvis intet identisk (eller så godt som identisk) design er blevet offentligt tilgængeligt før datoen for registreringsansøgningens indgivelse. Nyhedskravets funktion er at udelukke et design fra beskyttelse, hvis det er en kopi af et tidligere offentliggjort design. Det er imidlertid vigtigt at holde sig for øje, at nyhedskravet i princippet gælder i forhold til alle tidligere offentliggjorte designs i Danmark og i udlandet (kravet er globalt), og det er uden betydning, om ansøgeren har været bekendt hermed (kravet er objektivt). Dukker et identisk nyhedsskadeligt design op under en sag, falder registreringen. Der gælder dog den modifikation, at hvis fagkredsene inden for den pågældende sektor i EU gennem deres sædvanlige forretningsførelse ikke med rimelighed kan have fået kendskab til et offentliggjort design før ansøgningsdagen, anses det ikke som nyhedsskadeligt. Dette indebærer f.eks., at designs, der er blevet offentliggjort på markedet, hvor den pågældende branche inden for EU sædvanligvis ikke afsætter sine produkter, ikke kan bruges til at angribe designregistreringen. Det er dog en regel af tvivlsom rækkevidde, og hvis betydning næppe skal overdrives.

Det produkt, der søges beskyttet gennem designregistreringen, kan også være nyhedsskadeligt i forhold til denne. Dette vil være tilfældet, hvis produktet bringes på markedet, før ansøgningen indleveres. Konsekvensen er, at designregistreringen erklæres ugyldig. Et eksempel herpå foreligger i en afgørelse fra Højesteret fra 1999 (U.1999.786H), hvor en mønsterregistrering af en betonblandemaskine blev ophævet under henvisning til, at registreringsindehaveren, før ansøgningen blev indleveret til Patent- og Varemærkestyrelsen, havde vist blandemaskinen i et brochureblad til brug for en svensk forhandler. I designloven er dette nyhedsprincip dog nu blødt noget op, idet en offentliggørelse af designet ikke anses som nyhedsskadelig, hvis der indleveres en designansøgning senest 12 måneder efter offentliggørelsen. Herved fanges op på egentlige fejl, ligesom producenten kan afprøve produktet i markedet, før ansøgning indgives.

Herudover skal designet som nævnt have en individuel karakter. Dette indebærer, at designet set med den informerede brugers øjne skal give et helhedsindtryk, der adskiller sig fra allerede offentliggjorte designs inden for samme produktkategori. Brugen af begrebet »den informerede bruger«, medfører, at domstolene ikke må foretage vurderingen ud fra den forud-

sætning, at brugeren er fagmand eller ekspert på området. Omvendt kan det lægges til grund, at brugeren ikke er helt uden kendskab til produktets formål og variationsmuligheder. For møblers vedkommende må det i almindelighed nok forventes, at kravet til adskillelse vil blive relativt behersket. Der skal således ikke større afvigelser til i forhold til kendte designs for at opnå en designret.

Det skal dog nævnes, at på samme måde som der ikke kan opnås designret til et rent teknisk produkt, kan det heller ikke lade sig gøre for dele af et produkts udseende som udelukkende er bestemt af et produkts tekniske funktion. For møbler kan dette f.eks. være beslag og antagelig også de i disse år så populære hæve/sænkemekanismer til skriveborde.

3.2.5 Retsbeskyttelsens omfang

Såfremt der er opnået en gyldig designregistrering, indebærer dette, at ingen uden samtykke fra indehaveren må udnytte designet i Danmark inden for de varegrupper, der er omfattet af registreringen. Designretten kan gøres gældende, uanset om fremstilleren/importøren af det krænkende produkt kender designregistreringen.

Designregistreringen dækker ikke blot identiske eftergørelser, men tillige produkter, der ikke giver den informerede bruger et andet helhedsindtryk. På møbelområdet må det nok forventes, at beskyttelsessfæren generelt bliver relativt snæver og ud over identiske alene omfatter relativt nærgående efterligninger. Sikkert er det, at blot et typemæssigt sammenfald mellem en designregistrering og et konkurrerende møbel ikke vil være tilstrækkeligt til at statuere en krænkelse.

3.2.6 Registreringens gyldighedstid

En designregistrering løber i 5 år ad gangen fra ansøgningens indlevering og kan efter anmodning forlænges til i alt 25 år. Fornyelsen skal ledsages af betaling af et gebyr, der pt. udgør kr. 2.200.

3.3 MARKEDSFØRINGSLOVENS § 1

3.3.1 Den markedsføringsretlige beskyttelse

Som indledning til omtalen af den markedsføringsretlige beskyttelse af møbeldesign er der grund til at fremhæve, at hvor der ikke foreligger en lovbestemt eneretsbeskyttelse via ophavsretsloven eller designloven, er udgangspunktet i dansk ret, at en producent har ret til at udvikle og sælge produkter, der påfører eksisterende produkter konkurrence. Det gælder også, selv om der er et sammenfald i produkternes fremtoning. Naturlig konkurrence mellem produkter af samme type – og det gælder også for møbler – anses i mange henseender som en positiv og afgørende drivkraft mod bedre og mere prisbillige produkter.

Markedsføringslovens § 1 sigter kun imod at gribe ind over for den usunde og illoyale konkurrence – ikke mod konkurrence som sådan. Illoyal konkurrence foreligger typisk, hvor et møbel, der i sin fremtoning er udtryk for en selvstændig udviklingsindsats og har et fremtoningsmæssigt særpræg, og hvor det måske også har været genstand for aktiv markedsføring, udsættes for en slavisk eller meget nærgående efterligning, der ikke er nødvendig. Her foreligger ikke naturlig konkurrence – tværtimod. Målet for den konkurrerende virksomhed er åbenbart at skyde genvej til en indtjening ved at tilegne sig den udviklings- og markedsføringsindsats, der er nedlagt i originalproduktet. Denne fremgangsmåde anser domstolene for stridende mod »god markedsføringskik« som beskrevet i markedsføringslovens § 1. Over de seneste årtier har markedsføringslovens § 1 vokset sig gan-

ske stærk som en beskyttelse mod produkt efterligninger, og den fremstår i dag som en slagkraftig og fleksibel beskyttelse af dansk møbeldesign. Den virksomhed, der har bragt et brugsmøbel på markedet, der er resultatet af en selvstændig udviklingsindsats, og som har et passende særpræg, nyder i dag åbenbart beskyttelse efter markedsføringslovens § 1 mod slaviske og nærgående efterligninger af møblet.

På samme måde, som tilfældet er det for ophavsretsloven, beskytter markedsføringslovens § 1 udelukkende produktets fremtoning. Den iboende teknik gives således ingen beskyttelse. Når det er sagt, skal man imidlertid være opmærksom på, at domstolene er gået relativt langt i retning af at beskytte teknisk orienteret apparatur. Det gælder f.eks. en brødrister, affaldsstativ, TV-holder og en bordløfter.

3.3.2 Krav om særpræg

For at et produkt kan nyde beskyttelse efter markedsføringslovens § 1, må det have et fremtoningsmæssigt særpræg, der gør, at det købende publikum er i stand til at identificere dette på markedet frem for andre produkter. Det kræves derimod ikke, som efter ophavsretsloven, at produktet har en originalitet, der kan karakterisere det som brugskunst. Vi befinder os altså længere nede på skalaen og rammer en bred gruppe af sædvanlige brugsmøbler.

Det markedsføringsretlige særpræg kan skyldes produktets fysiske form, eller såfremt formgivningen ikke er voldsomt særpræget, at produktet er blevet indarbejdet på markedet. Der lægges også vægt på, at der foreligger en selvstændig udviklingsindsats.

Retspraksis inden for møbelområdet viser, at domstolene ikke stiller store krav til særpræget og den formgivningsmæssige indsats for at give beskyttelse efter markedsføringslovens § 1:

- Det velkomponerede møbel nyder utvivlsomt beskyttelse. Det fastslog Højesteret i en afgørelse fra 1994 (U.1994.671H), hvor en hvilestol (freischwingertype) udført i lamineret træ med en ilagt hynde blev givet beskyttelse efter markedsføringslovens § 1, uagtet den var udført af kendte komponenter, og der var nogenlunde tilsvarende stole på markedet.
- Møbler med enkel fremtoning og ringe særpræg nyder også beskyttelse efter markedsføringslovens § 1. Det bestemte Højesteret i 1994 (U.1995.1H) for så vidt angik en ungdomsreol med laminathylder og vanger af lakerede jernrør. Særpræget var her meget behersket.
- Sø- og Handelsrettens afgørelse fra 1983 (U.1983.854S) vedrørende et arkivreolsystem viser, at er formgivningen i al væsentlighed udtryk for allerede kendte konstruktionsprincipper og måske også dikteret af formålsbestemte hensyn, er det vanskeligt at opnå en markedsføringsretlig beskyttelse.
- Der skal dog ikke meget til. I en Sø- og Handelsretsafgørelse fra 2003 (U.2003.694S) fastslog retten, at nogle ganske enkle møbelgreb nød markedsføringsretlig beskyttelse.
- Er der tale om produkter, der tilhører det almindelige formforråd og som er uden særpræg, gives der ingen markedsføringsretlig beskyttelse. Det fastslog Højesteret i en afgørelse fra 1981 (U.1981.946H), der vedrørte et understel til marmorplader, der var ganske enkelt og baseret på velkendte principper, og som ikke indeholdt nogen nyudvikling.
- Sø- og Handelsrettens afgørelse fra 1998 (V 21/94) synes at vise, at det er relativt vanskeligt at opnå markedsføringsretlig beskyttelse for polstermøbler af almindelig fremtoning. Retten fremhævede, at »Stue

25 ... [var] uden egen karakter«, og endvidere, at »Et forbud mod model 25 vil indebære en urimelig indskrænkning i ... andres adgang til at producere en variation af en møbeltype uden særpræg under anvendelse af elementer, der må anses for alment eje«.

Som det ses af de eksempler, der er nævnt her, giver markedsføringsloven ikke beskyttelse for møbler, hvis fremtoning i al væsentlighed er baseret på velkendte eller banale form-elementer, eller er betinget af tekniske forhold. Bevæger man sig ud over dette område, skal der imidlertid ikke meget til, før et møbel anses for at have det fornødne særpræg til at nyde beskyttelse efter markedsføringsloven. Denne retsstilling bør føre til, at møbelindustrien i sin produktudvikling og opfølgning på trends i markedet er opmærksom på ikke at tilegne sig konkurrerende produkters specifikke fremtoning, men tværtimod søger at udvikle egne produkter inden for den pågældende møbeltype, der modsvarer markedets behov. En henvisning til, at man følger markedsudviklingen er i almindelighed ikke tilstrækkeligt til at overbevise domstolene, hvis der er en stor grad af sammenfald mellem originalproduktet og det konkurrerende produkt, og der ikke kan påvises selvstændig produktudvikling. Dette gælder også for importører, der har et selvstændigt ansvar for, at deres produkter ikke går for tæt på eksisterende møbler i markedet. Holdningen skærpes i takt med, at Kina-kopier også søges importeret til Danmark.

3.3.3 Retsbeskyttelsens omfang

Hensynet til en aktiv konkurrence og formålet bag bekæmpelsen af illoyal produkt- og markedssnyltning tilsiger, at den retsbeskyttelse, der gives efter markedsføringslovens § 1, ikke gøres for omfattende. Det, der skal rammes, er udelukkende den illoyale konkurrence. Denne vil normalt kun foreligge, hvor efterligningen har lagt sig ganske tæt op ad originalproduktet, uden at der er grund hertil, og hvor der ikke foreligger reel produktudvikling.

Efter retspraksis er linjen klar – kun den slaviske eller nærgående efterligning af originalproduktet udgør en krænkelse af markedsføringslovens § 1. Ved et fjernere sammenfald, eller hvor de to produkter blot er af samme type, foreligger der ingen krænkelse. Beskyttelsen er ikke ens for alle produkter. Det særprægede og indarbejdede møbel gives en lidt bredere beskyttelse end møblet med ringe særpræg. Den bredere beskyttelse betyder, at et konkurrerende produkt skal holde sig på større afstand af originalen, men stadigvæk er kravet, at der foreligger en nærgående efterligning. I normtilfældet skal der foreligge identitet eller en meget nærgående efterligning af originalen, for at en krænkelse foreligger.

Domstolene fastslår ofte, at der foreligger en overtrædelse af markedsføringslovens § 1, når der er et sådant sammenfald mellem det originale produkt og efterligningen, at der foreligger en risiko for forveksling hos det købende publikum – specielt når de to produkter ikke ses sammen. Domstolene prøver således at forestille sig, om den almindelige forbruger, der ser originalen og det konkurrerende produkt i forskellige butikker/brochurer, er i stand til at skelne dem fra hinanden. Ved denne bedømmelse understreges det, at sammenfaldet mellem de to produkter sker ud fra en helhedsbedømmelse. Detailforskelle, der ikke påvirker helhedsindtrykket, er således uden betydning for bedømmelsen af forvekslingsrisikoen. Det er den relevante købergruppe, der er afgørende. Forbrugere forveksler lettere, hvor fagfolk bedre ser forskel.

Det er vigtigt at slå fast, at en overtrædelse af markedsføringslovens § 1 alene foreligger, såfremt producenten/importøren har kendt originalproduktet og med dette kendskab har produceret/importeret kopien.

Specielt gælder for den markedsføringsretlige bedømmelse, at der ikke alene tages stilling til sammenfaldet mellem produkterne, men alle andre relevante ydre omstændigheder kan inddrages i en samlet vurdering, såsom overtrædelsens grovhed, sammenfald i navn, emballage, reference til originalproduktet mv. De ydre omstændigheder kan specielt få en betydning, hvor det er tvivlsomt, om de to produkter er forvekslelige. Der gives i det følgende nogle eksempler fra retspraksis på de retningslinjer, der er omtalt her:

- Fremtræder det konkurrerende produkt, bortset fra uvæsentlige detaljer, som en slavisk kopi af originalen, foreligger der utvivlsomt en overtrædelse af markedsføringslovens § 1. Det fastslog Højesteret i en dom fra 1991 (U.1991.335H), der vedrørte efterligningen af en skibslampe.
- Er forskellighederne mellem originalproduktet og efterligningen så beskedne, at der er en nærliggende risiko for, at forbrugere vil forveksle de to produkter, når de ikke er udstillet sammen, foreligger også med en stor grad af sandsynlighed en overtrædelse af markedsføringslovens § 1. Dette gælder specielt, hvis originalproduktet er indarbejdet på markedet. Dette følger af Højesterets afgørelse fra 1994 (U.1994.671H) – hvilestol i lamineret træ som omtalt ovenfor.
- Er der alene væsentlig lighed mellem de to produkter, og har producenten af det nye produkt søgt at skabe afstand til originalproduktet gennem design og farvevalg, vil der som hovedregel ikke foreligge nogen overtrædelse af markedsføringslovens § 1. Dette gælder specielt, hvis produkterne i deres opbygning er baseret på velkendte formelementer eller konstruktionsprincipper. Dette er udtrykt i Sø- og Handelsrettens afgørelse fra 1983 (U.1983.854S) – arkivsystem som omtalt ovenfor.
- Er der betydelige forskelligheder mellem produkterne, foreligger ingen krænkelse efter markedsføringslovens § 1. Dette er udtrykt af Højesteret i 1986 (U.1986.39H – lille polsterstol).

Den markedsføringsretlige beskyttelse er ikke undergivet tidsbegrænsninger, men varer, så længe produktet er på markedet. Trækkes produktet ud af markedet, ophører beskyttelsen. Mange produkter kommer på markedet, efter at samarbejdet mellem f.eks. en møbelproducent og en agent er ophørt. Her er der særlig grund for agenten til at udvise forsigtighed med at gå ind og kopiere producentens kollektion. På grund af kontraktsforholdet vil domstolene her typisk give en bredere beskyttelse end ellers.

3.4 SANKTIONSSYSTEMET

3.4.1 Generelt

I praksis er sanktionerne over for piratkopier/ulovlige produktefterligninger:

- Forbud mod fortsat produktion og salg af det ulovlige produkt – evt. med indgreb via et umiddelbart fogedforbud.
- Hjemkaldelse af ulovlige produkter og destruktion.
- Erstatning/passende vederlag
- Straf. Denne sanktion kan kun anvendes ved overtrædelse af ophavsretsloven og designloven.
- Bevissikring.
- Toldbeslaglæggelse.

3.4.2 Forbud mod fortsat produktion og salg

3.4.2.1 Forligsmæssig løsning

I de sager, hvor det er rimeligt oplagt, at indsigelsen mod en produktefterligning er korrekt, er det ofte en seriøs overvejelse værd for producenten af efter-

ligningen at indgå et forlig med indsigeren om vilkårene for, at det ulovlige produkt trækkes ud af markedet, herunder at der betales erstatning/vederlag for den ulovlige udnyttelse. Herved kan spares betydelige omkostninger og måske også opnås en ordening, der tillader en realisering af den igangværende produktion og lager med et mindre værdispild end efter en retsafgørelse. Det har mange gange vist sig, at det kan blive en dyr satsning at forlade sig på den tid, der vindes, ved at en almindelig retssag først skal gennemføres. Et erstatningskrav for det ulovlige salg i perioden vil typisk blive rejst, hvortil kommer sagsomkostninger og omkostninger til afholdelse af syn og skøn. Netop i disse sager viser de forbedrede erstatningsregler og en mere liberal retspraksis, at erstatningsniveauet er på vej op.

I mangel på en forligsmæssig løsning er der i klare sager også en reel risiko for, at indsigeren begærer et fagedforbud nedlagt, så produktion og salg standses straks. Samtidig er der strafsanktioner i mere oplagte sager af piratkopiering. Den møbelproducent/importør, der vitterligt er gået for vidt i eftergørelsen af et andet møbel, har ofte en fordel ved at komme på markedet med et nyt og lovligt møbel frem for at indarbejde et møbel, der senere bliver kendt ulovligt.

3.4.2.2 Almindelige retssager

I mangel af en forligsmæssig løsning vil den mest almindelige procesgang være, at der udtages en stævning mod produktefterligneren, hvor hovedpåstanden vil være et forbud mod fortsat produktion og salg af den påklagede produktefterligning kombineret med et erstatningskrav. I tilslutning hertil kræves typisk hjemkaldelse af lager af produktefterligningen hos forhandlerne samt destruktion af eksisterende lager og eventuelle specialværktøjer til fremstilling af de ulovlige produkter. Sagerne skal nu anlægges ved byretten, men designsager anlægges ved Sø- og Handelsretten i København, der har stor erfaring i produktefterligningssager. Tidshorizonten for en afgørelse i første instans er pga. den tid, der ofte medgår til afholdelsen af syn og skøn, typisk 1-1½ år fra sagens anlæg ved domstolene. Tidshorizonten for en ankesag tenderer mod at være lidt kortere.

Anlægges alene en almindelig retssag, kan produktefterligneren fortsætte produktion og salg i perioden, til der foreligger en retskraftig dom (ved anke i givet fald 3 år). Sker det, er det vigtigt, at det sagsøgende selskab ofrer ekstra opmærksomhed på en realistisk opgørelse af sit erstatningskrav, der da også vil dække det salg, der foregår i perioden, mens en retssag står på.

Ved egentlig piratkopiering kan det også overvejes at indgive en politianmeldelse for ophavsrets- og designretlige krænkelser. Strafferammen er op til 6 års fængsel, se pkt. 3.4.2.7.

3.4.2.3 Voldgift

Opstår en produktefterligningssag, kan parterne vælge at lade denne afgøre i overensstemmelse med Vedtægterne for Møbelbranchens Voldgiftsret.

En voldgiftsbehandling kræver, at parterne indgår en skriftlig aftale herom. Voldgiftsretten sammensættes af 4-6 medlemmer, der alle har tilknytning til møbelbranchen eller designorganisationerne. Det er således sikret, at en afgørelse vil være båret af en sagkyndig opfattelse af god markedsføringsskik inden for møbelbranchen. Herudover afgøres sagerne i overensstemmelse med gældende ret, retspraksis og voldgiftspraksis.

Voldgiftsretten er kompetent til at tage stilling til, om en efterligning af et møbel er retsstridig, og om der skal tilkendes den forurettede erstatning for

økonomiske tab forårsaget af efterligningen. Fordelene ved at aftale voldgift ved møbelbranchens voldgiftsret vil især være,

- at en afgørelse bliver funderet i et indgående kendskab til branchens forhold og til designforhold,
- at et omkostningskrævende syn og skøn typisk vil kunne undgås,
- at en afgørelse vil kunne foreligge relativt hurtigt,
- at omkostningerne til gennemførelsen af en sag vil være betydeligt mindre end ved en domstolsbehandling,
- at sagsbehandlingen ikke er offentlig.

En kendelse fra voldgiftsretten er endelig og kan ikke appelleres eller i øvrigt under normale forhold indbringes for de almindelige domstole.

3.4.2.4 Fogedforbud

I de mere oplagte sager og specielt, hvor betydelige kommercielle interesser står på spil, kan en sag om produktefterligning indledes med en begæring om nedlæggelse af et umiddelbart fogedforbud. Imødekommer fogedretten begæringen, standses produktion og salg straks fra kendelsens afsigelse, idet overtrædelse af forbuddet er strafbelagt, og overtrædelse kan hindres ved fogedens hjælp. Et nedlagt fogedforbud kan kæres til landsretten, men kæren har ikke opsættende virkning – det vil sige, at der er nedlagt fogedforbud, indtil landsretten afgør sagen. Fogedens nægtelse af at nedlægge et fogedforbud kan ligeledes kæres til landsretten.

Tidsrammerne for nedlæggelse af et fogedforbud er sædvanligvis 12 måneder fra begæringens indlevering til fogedretten, men kortere ekspeditionstider kan forekomme. Kæres fogedens afgørelse (forbud/ikke forbud) til landsretten af en af parterne, må det normalt påregnes, at der i hvert fald går et halvt år fra kæretidspunktet, før sagen er endeligt afgjort i landsretten.

Et fogedforbud skal efterfølgende underkastes en domstolsprøvelse af, om det rent faktisk blev lovligt nedlagt (justifikationssag). Denne sag gennemføres inden for de tidsmæssige rammer, der sædvanligvis gælder for retssager, jf. pkt. 3.4.2.2.

Der er den afgørende forskel på et fogedforbud og en almindelig retssag, at fogedforbuddet er et foreløbigt retsmiddel, der kan bringes i anvendelse, uden at der foreligger et fast bevis for rettighedernes eksistens og for en krænkelse heraf. Det er tilstrækkeligt, at den krænkede part kan sandsynliggøre, at hans rettigheder til et givet møbel er krænkede. Det følger heraf, at det ikke som i almindelige retssager vil være nødvendigt at afholde syn og skøn. En sandsynliggørelse af, at der foreligger en krænkelse, kan f.eks. ske, ved at parten fremlægger sagkyndige erklæringer, han selv har indhentet, eller ved henvisning til tidligere afgjorte sager, der støtter hans krav. Et sagkyndigt vidne kan også føres. Bevisførelsen for fogedretten er i det hele taget fri, således at de to parter kan fremkomme med den dokumentation og de vidneforklaringer, de skønner, støtter deres sag. Bevisførelse, der vil hindre en hurtig gennemførelse af sagen, vil i almindelighed blive afskåret.

Det er en betingelse for nedlæggelse af et fogedforbud, at den krænkede part kan dokumentere, at en almindelig rettergang ikke kan afventes uden at påføre ham retstab. I produktefterligningssager er fogedforbud et af de væsentligste retsmidler til beskyttelse af den krænkedes rettigheder, og anvendelse af forbudsinstutttet anses derfor i almindelighed for at være velbegrundet. Der er dog grund til at være opmærksom på, at den krænkede må reagere rimeligt hurtigt fra det tidspunkt, hvor han bliver bekendt

med krænkelsen, idet han ellers risikerer en passivitetsindsigelse, med den virkning at forbudssagen risikerer ikke at blive fremmet.

Det gøres ofte gældende, at der er et misforhold mellem den ulempe, forbuddet påfører krænkeren, og de fordele forbuddet giver rettighedshaveren, men domstolene er meget tilbageholdende med at følge en sådan indsigelse, idet de med rette lægger betydelig vægt på det krav, rettighedshaveren har på at få en ulovlig produktefterligning standset straks.

Produktefterligninger, hvor der ikke foreligger slavisk eller så godt som slavisk efterligning, har næsten altid en grad af usikkerhed over sig. Fogedretten betinger derfor i vid udstrækning nedlæggelsen af et fogedforbud af, at rettighedshaveren stiller en af fogedretten fastsat passende sikkerhed (typisk bankgaranti) for det tab, den påståede krænker måtte lide, såfremt fogedforbuddet under den efterfølgende justifikations sag ophæves som ulovligt nedlagt. Der forekommer fra de påståede krænker mange dårligt forberedte opgørelser over, hvor stort det tab, sikkerhedsstillelsen skal dække, vil være, og lige så dårlig argumentation fra rettighedshaverne mod de fremlagte tabsopgørelser. Nedlæggelse af et fogedforbud er et alvorligt retsskridt, og en eventuelt efterfølgende ophævelse af forbuddet er tilsvarende alvorlig pga. det erstatningsansvar, rettighedshaveren ifalder, såfremt det viser sig, at han ulovligt har standset salget af et produkt med fogedens hjælp. Skal den påståede krænker være sikker på, at der i givet fald er penge til at dække det tab, han måtte lide ved et ulovligt forbud, bør der sættes ind med en gennemarbejdet opgørelse over tabet og sikkerhedsstillelsens størrelse. Denne bør koncentrere sig om det skønnede tab som følge af, at det påklagede produkt ikke kan sælges i den periode, sagen forventes at løbe (måske tre år) samt eventuel yderligere markedsforstyrrelse. Det giver her god mening at inddrage virksomhedens daglige revisor i beregningen af tabet, men der bør ud over en korrekt talmæssig opgørelse også være forretningsmæssig substans i det skønnede tab.

Fogedrettens beslutning om nedlæggelse af et fogedforbud bliver retskraftig, efter at den fastsatte sikkerhed er stillet. Overtrædelse af et fogedforbud er som nævnt belagt med straf (bøde eller fængsel), ligesom fogeden kan foretage beslaglæggelse af fremstillede dele til det ulovlige produkt og specifikt apparatur til fremstilling heraf.

3.4.2.5 Syn og skøn

Udmeldelse af syn og skøn sker i de fleste produktefterligningssager. Dog synes udviklingen at vise, at domstolene i sager efter markedsføringslovens § 1 i ikke ubetydeligt omfang selv foretager bedømmelsen af, om der foreligger en retskrænkelse uden bistand fra et syn og skøn. Skønsmænd udmeldes af retten efter indstilling fra en af parterne for at bistå retten med de ofte vanskelige tekniske og skønsmæssige afvejninger, som bedømmelsen af, om der foreligger en ulovlig produktefterligning, afstedkommer, hvor der ikke foreligger egentlig piratkopiering. Domstolene forlader sig i meget vid udstrækning på skønsmændenes vurderinger, når det skal fastslås, om et givet produkt nyder retsbeskyttelse, og om der foreligger en krænkelse. Der er derfor grund til at udvise særlig omhu ikke alene ved udvælgelsen af skønsmændene, men også ved udformningen af de spørgsmål, der skal stilles til skønsmændene. I praksis kan man sige, at sagen ofte afgøres, når skønserklæringen foreligger, idet der skal ganske tungtvejende grunde på bordet fra den part, der ikke får medhold i skønserklæringen, for at vedkommende kan vinde sagen.

Det er blevet fast praksis over årene, at producent- og designerorganisationerne anmodes om at fremkomme med forslag til syns- og skøns mænd.

Foreningen Dansk Møbelindustri er i så henseende en af de organisationer, der i produktefterligningssager inden for møbelområdet fast bidrager med skønsmænd. Det samme gælder Foreningen Danske Designere og Dansk Design Center. Det er retten, der beslutter, hvem der skal udmeldes som skønsmænd, men foreligger der enighed herom mellem parterne, følges indstillingen normalt. Sædvanligvis udmeldes én skønsmand, der skønnes kompetent inden for det emneområde, der skal belyses, men det ses også, at to skønsmænd udmeldes, således at den ene er særligt designkyndig, og den anden har særligt kendskab til møbelbranchens forhold – enten på producent- eller forhandlerside. Sædvanligvis er afholdelsen af et syn og skøn tidskrævende og ofte ikke uden betydelige omkostninger.

Skønserklæringen tilgår retten og indgår i sagens procesmateriale. Skønsmændene afhøres normalt under sagen.

3.4.2.6 Erstatning/vederlag/tilintetgørelse

Kommer retten til den konklusion, at der foreligger en ulovlig produktefterligning, har krænkeren i almindelighed pådraget sig et erstatningsansvar for det tab, rettighedshaveren har lidt, ved at det ulovlige produkt har været på markedet. Det er en ofte gentaget klage, at domstolene er tilbageholdende med at tilkende en erstatning, der dækker det reelle tab. Denne klage er i et vist omfang berettiget, men erstatningerne er på vej op af flere grunde, herunder forbedret lovgivning som beskrevet nedenfor.

Der er dog også grund til at erindre om, at der i mange af sagerne kun foreligger utilstrækkelige erstatningsopgørelser. Hovedreglen i dansk ret er, at det er rettighedshaveren, der skal dokumentere sit tab. Foretager han ikke en rimelig sandsynliggørelse af, at den ulovlige produktefterligning har påført ham et økonomisk tab, er domstolenes holdning med rette, at den krævede erstatning enten reduceres eller helt bortfalder. Det kan være vanskeligt for rettighedshaveren at dokumentere et tab, specielt hvor originalproduktet har et betydeligt salgsmæssigt volumen, og hvor det ulovlige produkt kun har været på markedet i en kortere periode. Samtidig kan det konstateres, at krænkeren har haft en ofte betydelig fortjeneste på det ulovlige produkt. Denne fortjeneste kan efter gældende lovgivning nu kræves indregnet ved opgørelsen af erstatningskravet, hvor der foreligger en ophavsretlig eller designretlig krænkelse, men ikke ved overtrædelse af markedsføringslovens § 1.

Der er følgende centrale elementer i erstatningsopgørelsen:

- Dokumentation for, at den ulovlige produktefterligning har medført en salgsnedgang for det originale produkt.
- Opgørelse af krænkerens fortjeneste. Ændrede regler i retsplejeloven giver nu adgang til at kræve krænkerens salgstal og fortjeneste fremlagt.
- Kravet kan også opgøres som et krav på vederlag (royalty) for den skete krænkelse.
- Udarbejdelse af en korrekt talmæssig opgørelse af tabet.

Ved opgørelsen af, hvorledes produktefterligningen har påvirket salget af originalproduktet, er det væsentligt at få beskrevet den markedsituation, originalproduktet befandt sig i, før efterligningen kom på markedet, og den indvirkning, efterligningen har haft på salget af originalproduktet herefter. Specielt interesserer domstolene sig for originalproduktets markedsudvikling, og for om salget af efterligningen må antages at gå til samme kundekreds som originalen.

Det salg, der har fundet sted af efterligningen, har betydning for vurderingen af tabets størrelse, især ved stort sammenfald mellem produkter-

ne og kundekreds, men der kan ikke automatisk sættes lighedstegn mellem salget af efterligningen og rettighedshaverens tab, bortset fra at salget af produkt efterligningen må være den øvre grænse for rettighedshaverens salgstilbagegang. Sædvanligvis kan der dog være den praktiske sandhed i argumentationen, at i hvert fald en del af den omsætning, der er realiseret på efterligningen, ville være faldet på originalproduktet – specielt, hvor der er en stor grad af sammenfald mellem produkterne, og de to møbler udbydes til samme kundekreds.

Er det muligt direkte at påvise et fald i omsætningen for originalproduktet som følge af produkt efterligningen, er det naturligvis det stærkeste bevis, men ellers må skønsmæssige beregninger lægges til grund. Domstolene kræver ikke et endeligt bevis for salgsnedgangen, men alene en rimelig sandsynliggørelse. Krænkerens salg og fortjeneste kan hentes direkte i hans forretningsbøger.

Ud over at dokumentere, at efterligningen har medført en salgsnedgang for originalproduktet, er det væsentligt, at de talmæssige opgørelser er beregnet på en overskuelig og professionel måde. Her kan revisorberegninger og -erklæringer om opgørelsernes talmæssige rigtighed utvivlsomt bidrage betydeligt til afklaring. Der er imidlertid grund til at være opmærksom på, at revisor i almindelighed ingen særlig forudsætning har for at bedømme de kommercielle forhold, der ligger til grund for beregningerne – årsagsforbindelsen mellem salget af efterligningen og en salgsnedgang for originalproduktet. Her kræves indsigt i de markedsmæssige forhold, der kun kan komme fra virksomheden selv.

Det endelige tab opgøres bedst som et tab af dækningsbidrag, eventuelt med tillæg af særlige omkostninger, der er afholdt for at afbøde skadevirkningerne af det retsstridige salg. Prisnedsættelser for at imødegå produkt efterligningen kan der naturligt også tages hensyn til. Hertil skal så lægges krænkerens fortjeneste opgjort som dækningsbidrag på det ulovlige salg.

I forbindelse med kravet om erstatning kan nedlægges påstand om tilbagekaldelse og destruktion af ulovlige møbler.

Uanset hvor detaljerede og veldokumenterede erstatningsopgørelserne er, er der hos domstolene en udtalt tilbøjelighed til at tilkende erstatning som et fastsat skønsmæssigt rundt beløb, hvor man er tilbageholdende med en nærmere argumentation for, hvorledes erstatningen er fremkommet.

Ud over erstatning for det egentlige indtjeningstab og krænkerens fortjeneste giver retspraksis også mulighed for at kræve erstatning for markedsforstyrrelse – dvs. mere varige indvirkninger på originalproduktets markedsposition, herunder ødelæggelse af dets renommé. Erstatning for markedsforstyrrelse tilkendes typisk som et rundt beløb, der fastsættes i forbindelse med den almindelige erstatningsopgørelse. Der er i almindelighed tale om beherskede beløb.

Endelig er der mulighed for – ud over erstatningen – at tilkende rettighedshaveren et rimeligt vederlag for den ulovlige udnyttelse af originalproduktet. Vederlagsretten indebærer den fordel, at den er baseret på en licensbetragtning, og kravet udløses, uden at det er nødvendigt at dokumentere et tab. Det rimelige vederlag vil typisk blive fastsat som en licens beregnet på grundlag af det realiserede salg af det ulovlige produkt efter de retningslinjer, der gælder inden for branchen. Det vil i praksis sige et vederlag svarende til ca. 5-10 % af den realiserede nettoomsætning på produkt efterligningen.

3.4.2.7 Straf

Overtrædelse af markedsføringslovens § 1 kan ikke straffes.

Overtrædelse af ophavsrets- og designloven straffes ved forsæt og grov uagtsomhed med bøde (privat påtale). Ved forsæt forstås, at krænkelsen af møbeldesignet er sket bevidst, mens der ved grov uagtsomhed menes, at krænkeren oplagt burde have vidst, at han krænkede designet.

Foreligger der skærpene omstændigheder, herunder erhvervsmæssig fremstilling og salg i betydeligt omfang, kan straffen stige til 1½ års fængsel.

Hvis der er tale om ophavsretskrænkelser af særlig grov karakter, kan straffen stige til indtil 6 års fængsel. Dette kan være relevant i sager om import af større partier kopivarer fra eksempelvis Kina.

3.4.2.8 Bevissikring

De nu indførte regler i retsplejeloven giver rettighedshaveren ret til med fogedens mellemkomst at foretage undersøgelse hos krænkeren og sikre sig bevis for produktefterligning, herunder stedfundet salg, bogføringsmateriale mv. Der kan også foretages beslaglæggelse af ulovlige produkter.

Der er tale om en betydelig landvinding både til konstatering af krænkelsen og opgørelsen af erstatningskrav.

3.4.2.9 Toldstop

Rettighedshavere har mulighed for at få toldmyndighedernes (myndighed henliggende under SKAT) assistance til at forhindre indførelse af ulovlige kopimøbler til EU. Dels kan man indgive en toldstopsanmodning, og dels kan toldmyndighederne på eget initiativ tilbageholde formodede piratkopierede møbler midlertidigt. Reglerne er baseret på en EU-forordning og er derfor ens for hele det europæiske marked.

Når toldmyndighederne støder på en sending møbler, som de har en berettiget mistanke om kunne være ulovlige piratkopier, kan de suspendere forsendelsen midlertidigt ved at tilbageholde møblerne og skrive til rettighedshaveren og orientere om, at de har tilbageholdt mulige kopimøbler.

Rettighedshaveren har herefter mulighed for inden for tre arbejdsdage efter modtagelsen af orienteringen fra toldmyndighederne at anmode om toldmyndighedernes indgriben (dvs. fortsat tilbageholdelse af møblerne). Rettighedshaveren skal inden for fristen på tre dage afgive en erklæring om, at han påtager sig ansvaret over for personer, som måtte blive berørt af en ulovlig indgriben.

Såfremt man ønsker indgriben, får rettighedshaver yderligere 10 arbejdsdages frist til at indsende dokumentation til toldmyndighederne for, at der enten er anlagt retssag eller indgået forlig. Fristen kan i særlige tilfælde forlænges i yderligere 10 dage.

Hvis man har forsøgt at kontakte modtageren med henblik på at indgå forlig, men ikke er kommet i kontakt med modtageren, kan man som en ny-skabelse anmode toldmyndighederne om, at piratkopierne uden yderligere sagsbehandling destrueres. Dette kræver, at modtageren ikke har modsat sig dette og ydermere ikke har reageret på rettighedshavers og/eller toldmyndighedernes henvendelser, samt at man kan dokumentere over for toldmyndighederne, at man har forsøgt at komme i kontakt med modtageren.

Hvis modtageren inden udløbet af en frist på 10 dage modsætter sig, at der er tale om piratkopierede møbler, må man i stedet anlægge retssag. Så snart det dokumenteres, at rettighedshaver har indleveret stævning, forlænges suspensionen, indtil retssagen er afgjort.

3.4.2.9.1 Anmodning om indgriben

En rettighedshaver kan indgive en anmodning til toldmyndighederne om overvågning af import og eksport af krænkende møbelkopier. Dette medfører, at toldmyndighederne er ekstra opmærksomme på mulige ulovlige kopier af netop disse møbler, og de er samtidig betydeligt bedre klædt på, når de skal vurdere, om der er tale om en krænkelse ved en konkret kontrol.

Praktisk foregår anmodningen ved udfyldelse af et skema. Anmodningen skal sendes til det pågældende land og i visse lande på det pågældende sprog. Skemaet er ens for alle lande. Hvis anmodningen er baseret på en registreret ret (eks. varemærkeret eller designret), kan skemaet indgives som en samlet EUanmodning til de danske toldmyndigheder, der derefter videreeksperder anmodningen til de pågældende lande. Toldmyndighedernes assistance kan ikke opnås i forbindelse med krænkelse, der alene kan baseres på markedsføringsloven.

Anmodningen skal indeholde en præcis og detaljeret teknisk beskrivelse af originalmøblerne, oplysninger om kontaktperson samt en erklæring om at ville påtage sig det eventuelle ansvar over for modtagerne af de suspendede møbler. Derudover bør anmodningen indeholde typiske kendetegn og forskelle mellem originalmøbler og piratkopier, originalmøblernes lokale markedsværdi, typiske transportoplysninger, kendte fabrikker hvor piratkopier fremstilles etc. – alt sammen for at klæde toldmyndighederne bedre på.

Toldmyndighederne kan alene skrive til rettighedshavere, der er dem bekendt. Det er derfor en god idé at gøre opmærksom på sine rettigheder over for toldmyndighederne og indgå i et samarbejde med dem.

I praksis anmoder toldmyndighederne lejlighedsvis møbelarkitekter eller lignende fagmænd om at vurdere en sending møbler fra f.eks. Kina, som toldmyndighederne har en formodning om, er piratkopier, men uden at kunne sætte navn på rettighedshaverne til originalmøblerne.

4. RETSBESKYTTELSEN AF MØBEDESIGN I UDVALGTE LANDE

Vi bringer en særlig tak til nedennævnte udenlandske advokater og specialister i retsbeskyttelse af design, uden hvis velvillige assistance og oplysninger om retstilstanden i deres respektive lande nærværende publikation ikke var blevet en realitet:

Special thanks to the following foreign attorneys and specialists in the legal protection of design. This publication would not have become a reality without their kind assistance and information on the state of law in their respective countries:

SWEDEN

RydinCarlsten Advokatbyrå AB
Norrholmstorg 14, 2tr
Box 1766
111 87 Stockholm
Sweden
Phone: +46 8 463 39 00
Fax: +46 8 611 48 50

Email: ulf.dahlgren@rydincarlsten.se
Home page: www.rydincarlsten.se
Contacts: Ulf Dahlgren, Attorney-at-Law

GERMANY

Lovells LLP
Alstertor 21
DE-20095 Hamburg
Germany
Phone: +49 (0)40 419930
Fax: +49 (0)40 419 93200
Email: leopold.vongerlach@lovells.com
Homepage: www.lovells.com
Contacts: Leopold von Gerlach, Attorney-at-Law.

THE NETHERLANDS

Van der Steenhoven Advokaten
Herengracht 582584
1017 CJ Amsterdam
The Netherlands
Phone: +31 (0)20 607 79 79
Fax: +31 020 683 19 47
Email: nefkens@vandersteenhoven.nl
Home page: www.vandersteenhoven.nl
Contact: Ruby Nefkens, Attorney-at-Law.

SWITZERLAND

Meyer Lustenberger
Forchstrasse 452, P.O.Box 1432
CH-8032 Zurich
Switzerland
Phone: +4144396 91 91
Fax: +4144396 91 92
Email: michael.ritscher@ml-law.ch
Homepage: www.meyerlustenberger.ch
Contacts: Michael Ritscher and Guillaume Fournier, Attorneys-at-Law

FRANCE

Salans
5, Boulevard Malesherbes
75008 – Paris
France
Phone: + 33 (1) 42 68 48 00
Fax: + 33 (1) 42 68 15 45
Email: gdelile@salans.com
Homepage: www.salans.com
Contacts: Gérard Delile, Attorney-at-Law

SPAIN

Uría & Menéndez, Abogados
Principe de Vergara, 187
Plaza de Rodrigo Uria
28002 Madrid
Spain
Phone: +34 915 860 400
Fax: +34 915 860 403/4
Email: ago@uria.com
Contacts: Agustín González, Attorney-at-Law.

UNITED KINGDOM

Powell Gilbert LLP
25 Southampton Buildings
Chancery Lane
London WC2A 1AL
UK
Phone: +44 (0)20 3008 8085
Fax: +44 (0)20 3008 8089
Email: simon.ayrton@powellgilbert.com
Homepage: www.powellgilbert.com
Contacts: Simon Ayrton, Attorney-at-Law

ITALY

Pavia E Ansaldo
Via del Lauro, 7
20121 MILANO
Italy
Phone: + 39 02 8558.1
Fax: + 39 02 89011995
Email: GianPaolo.DiSanto@pavia-ansaldo.it,
Massimiliano.patrinipavia-ansaldo.it
Homepage: www.pavia-ansaldo.it
Contact: Gian Paolo di Santo, Massimiliano Patrini, Attorneys-at-Law

CHINA AND HONG KONG

Lovells
11th Floor, Shanghai Kerry Centre
1515 Nanjing West Road
Shanghai 200040, China
Phone: +86 21 6138 1688
Fax: +86 21 6279 2695
Email: Douglas.Clark@Lovells.com,
Homepage: www.lovells.com
Contacts: Douglas Clark, Attorney-at-Law

USA

King and Spalding LLP
1185 Avenue of the Americas
New York, New York 10036-4003
USA
Phone: +1 (212) 5562100
Fax: +1 (212) 5562222
Email: CLackert@KSLAW.com
Homepage: www.kslaw.com
Contacts: Clark Lackert, Attorney-at-Law

JAPAN

MORI HAMADA & MATSUMOTO
Marunouchi Park Building
Marunouchi, Chiyodaku, 2-6-1
Tokyo, 1008222
Japan
Phone: +81352201800
Fax: +81352201700
Email yutaka.miyoshi@mhmjapan.com
Homepage: www.mhmjapan.com
Contacts: Yutaka Miyoshi, Attorney-at-Law

5. DET RETLIGE GRUNDLAG FOR BESKYTTELSE MOD PRODUKTEFTERLIGNINGER I UDLANDET

Retsbeskyttelsen af møbeldesign i udlandet er ligesom i Danmark baseret på tre centrale lovkomplekser, nemlig en ophavsretslov, en designlov og regler om illoyal konkurrence. I enkelte lande eksisterer der tillige en varemærkeretlig beskyttelse af møbeldesign. Forinden retsstillingen i de enkelte lande gennemgås, findes det hensigtsmæssigt at give en kortfattet introduktion til beskyttelsesmulighederne med angivelse af de overordnede fællestræk og forskelle i de enkelte lande.

5.1 OPHAVSRETEN

Fælles for de fleste lande gælder det, at møbeldesign kan nyde ophavsretlig beskyttelse som brugskunst. I Italien gælder det dog kun for nyere møbeldesign skabt efter 19. april 2001, og i England gives alene en ophavsretslignende beskyttelse i form af en uregistreret designret.

Det er en betingelse for den ophavsretlige beskyttelse, at møbeldesignet opfylder et originalitetskrav, selvom det ikke i alle lande betegnes som sådan. Indholdet af dette originalitetskrav varierer i et vist omfang og bliver mere og mere forskelligt fra det danske originalitetskrav jo længere væk, man kommer fra Danmark. I de fleste lande adskiller det sig dog i det store og hele ikke væsentligt fra originalitetskravet i dansk ophavsret. Det er således typisk et krav, at produktet fremstår som et resultat af frembringernes personlige indsats og har en selvstændig originalitet i forhold til eksisterende formgivning. Uden for Europa (Kina, Japan og USA) skal møbeldesignet tillige ofte have en æstetisk eller kunstnerisk værdi.

Kravene for at opnå ophavsretlig beskyttelse er inden for Europa formentlig sværest at opfylde i Tyskland og Spanien og uden for Europa i Kina, Japan og USA grundet de yderligere krav om æstetisk eller kunstnerisk værdi. Kravene for at opnå beskyttelse er formentlig lettest at opfylde i Frankrig, Holland og Hong Kong.

Ingen af landene kræver foretagelse af registrering eller opfyldelse af lignende formelle krav for at opnå ophavsretlig beskyttelse af møbeldesign. Det anbefales dog i USA og til dels Kina og Hong Kong, at ophavsretten registreres, og at man også angiver, at designet er ophavsretligt beskyttet.

Indholdet af den ophavsretlige beskyttelse af møbeldesign svarer til den beskyttelse, der opnås efter den danske ophavsretslov. Det vil sige, at rettighedshaveren har eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det i oprindelig eller ændret skikkelse.

Ved bedømmelsen af, om der foreligger en ophavsretskrænkelser, skal der generelt foretages en helhedsbedømmelse af de to produkters fremtoning. Der er dog forskel på, hvordan de enkelte landes domstole foretager denne bedømmelse. Frankrig, Holland, Tyskland og Hong Kong giver alle en relativt bred beskyttelse af møbeldesign. Kravet til sammenfald er således ikke så stort. I den anden ende af spektret giver den uregistrerede designret i England og ophavsretten i Kina alene en beskyttelse i forhold til slaviske og meget nærgående efterligninger.

For at statuere en krænkelser kræves det i langt de fleste af landene, at producenten/forhandleren positivt har kendt originalproduktet og har fremstillet/er påbegyndt salget af efterligningen med kendskab til originalen (krav om ond tro). Dobbeltfrembringelser – hvor det nye produkt er udviklet uden kendskab til originalproduktet – er således lovligt i de fleste lande.

I landene inden for EU varer den ophavsretlige beskyttelse i 70 år efter ophavsmandens dødsår, mens ophavsretten i de asiatiske lande generelt ophører 50 år efter ophavsmandens død. England skiller sig som det eneste af de undersøgte lande væsentligt ud på dette punkt, idet den uregistrerede designret her ophører langt tidligere, nemlig 10 år efter det første salg af produktet.

5.2 DESIGNRET LIG BESKYTTELSE

5.2.1 Designretlig beskyttelse inden for EU

Den designretlige beskyttelse i landene inden for EU stemmer i det store hele overens med den danske, da designretten inden for EU er baseret på et EU-direktiv.

I afsnittet om retsbeskyttelsen i Danmark er der redegjort for den designretlige beskyttelse i Danmark, hvorfor kun hovedtrækkene af designbeskyttelsen i EU vil blive gennemgået.

Hovedprincipperne i den designretlige beskyttelse inden for EU er følgende:

Generelt beskyttes produktets design, dvs. et produkts eller en del af et produkts udseende, som er bestemt af særlige træk ved selve produktet eller dets udsmykning. Det er muligt at beskytte en del af et produkt, som eksempelvis hjørnet af et bord eller foden af et bordben. Der ydes derimod ikke beskyttelse til design, der udelukkende er betinget af dets tekniske funktion.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos de nationale registreringsmyndigheder, ofte den nationale patent- og varemærkemyndighed.

For at registreringen er gyldig, kræves, at designet er nyt og har individuel karakter.

Designet anses for nyt, hvis et identisk eller næsten identisk design ikke tidligere har været offentligt tilgængeligt. Nyhedskravet er objektivi og globalt, hvilket vil sige, at al formgivning, der er kendt forud for designansøgningens indleveringsdag enten i det pågældende land og/eller i udlandet, er nyhedsskadelig, idet alle design overalt i verden anses for nyhedsskadelige. Det er uden betydning, om designet var ansøgeren bekendt. Et tidligere offentligt tilgængeligt design anses dog kun for nyhedsskadeligt, såfremt det har været kendt af fagfolk inden for branchen i EU.

Et design anses ikke for at være blevet offentligt tilgængeligt og dermed ikke nyhedsskadeligt, hvis producenten selv offentliggør designet, forinden designansøgningen indleveres, for eksempel ved at produktet bringes på markedet. Dette forudsætter dog, at producenten senest 12 måneder efter offentliggørelsen indleverer en ansøgning om designregistrering.

Designet anses for at have individuel karakter, såfremt det helhedsindtryk, designet giver en informeret bruger, adskiller sig fra det helhedsindtryk, den informerede bruger får af andre design, der har været offentligt tilgængelige inden ansøgningen om designregistrering. Ved vurderingen af designets individualitet bliver der endvidere taget hensyn til, hvilken grad af frihed designeren har haft til at designe produktet. Hvis designeren således har haft begrænsede muligheder for at designe produktet på grund af produktets funktionelle krav, sænkes kravene til individualitet. Omvendt gælder, at der stilles større krav til individualitet, såfremt designeren har haft forholdsvis frie rammer til at designe produktet.

En registreret designret indebærer, at uden samtykke fra indehaveren må andre ikke udnytte designet erhvervsmæssigt. Enhver erhvervsmæssig udnyttelse er omfattet, herunder fremstilling og markedsføring. Indehaveren af et registreret design er beskyttet mod efterligninger, der ikke giver den informerede bruger et andet helhedsindtryk. Hvor nyheden er begrænset, indskrænkes beskyttelsen dog til identiske eller næsten identiske efterligninger. Det samme gælder for produkter inden for et område, hvor der er mange forskellige produkter, men begrænset mulighed for at variere produktets design.

Der kræves ikke ond tro, dvs. kendskab til produktet og forsætlig eller uagtsom efterligning eller salg, for at statuere en krænkelse.

Designbeskyttelsen varer maksimalt 25 år fra registreringsdatoen fordelt over fem perioder på fem år.

For så vidt angår EF-design henvises til afsnittet herom.

5.2.2 Designretlig beskyttelse uden for EU

Designretlig beskyttelse af møbeldesign eksisterer også i alle de undersøgte lande uden for EU. Også uden for EU gælder, at det er produktets design og udseende, der kan opnå beskyttelse, og altså ikke funktionaliteten.

Det kræves generelt, at designet er nyt, og at det adskiller sig fra tidligere kendt design. For Schweiz, USA og Japan kræves det eksplicit, mens det for Hong Kong er indeholdt i begrebet »eye appeal« og for Kina er indeholdt i nyhedsbegrebet.

Japan og Hong Kong opererer med et objektivi og globalt nyhedskrav, således at alle tidligere offentliggjorte design er nyhedsskadelige (globalt), og det er uden betydning, om ansøgeren har været bekendt med disse design (objektivi).

Kina og USA opererer med et begrænset globalt og objektivi nyhedskrav. I Kina er det således kun design, der er brugt i Kina, eller som er offentliggjort i publikationer i Kina eller i udlandet, der er nyhedsskadelige. I USA anses design for nyhedsskadelige, såfremt designet er kendt eller brugt i USA inden skabelsen af designet eller er registreret eller offentliggjort i aviser i USA eller i udlandet. For begge lande gælder, at det er uden betydning, om ansøgeren har kendskab til de tidligere design.

Schweiz opererer med et relativt nyhedskrav, således at kun formgivning, der er kendt af offentligheden eller af de relevante fagkredse i Schweiz på ansøgningsdagen, er nyhedsskadelig. Også for Schweiz gælder, at det er uden betydning, om ansøgeren har kendskab til de tidligere design.

USA, Schweiz og Japan opererer med en såkaldt skånefrist, hvorefter rettighedshaverens egen offentliggørelse af designet ikke er nyhedsskadelig, såfremt der indgives designansøgning inden for 6 måneder i USA og Japan og 12 måneder i Schweiz efter offentliggørelsen.

I ingen af landene uden for EU er det muligt at opnå designbeskyttelse for funktionelt betinget design.

Af yderligere krav til designet stiller Schweiz et krav om individualitet, USA et krav om, at designet ikke er oplagt for en gennemsnitlig designer, Hong Kong et krav om, at designet adskiller sig fra tidligere kendte design

og derved kan påvirke de forventede kunders valg, og endelig Kina og Japan et krav om, at designet giver et æstetisk indtryk.

Bortset fra Kina skal der ikke i nogen af landene uden for EU meget til, for at et design kan opnå designbeskyttelse.

I alle landene gælder, at producenten er beskyttet mod efterligninger, men beskyttelsen er i alle landene forholdsvis smal, bortset fra Schweiz og muligvis Japan, hvor beskyttelsen er på linje med beskyttelsen i EU. Der kræves ikke ond tro fra krænkeren i landene.

Længden af designbeskyttelsen varierer fra 10 år i Kina til 25 år fordelt over fem perioder på 5 år i Hong Kong og Schweiz. Alle tre steder beregnet fra ansøgningsdatoen. I USA er designet beskyttet i 14 år fra registrering, mens beskyttelsen i Japan er 20 år fra ansøgningsdatoen.

5.2.3 EF-design

På EU-plan blev der i 2001 vedtaget en forordning om EF-design. Forordningen trådte i kraft i 2002. Den gælder direkte og umiddelbart i medlemslandene. Ansøgning om registrering af EF-design indgives til Harmoniseringskontoret for det Indre Marked (OHIM i engelsk forkortelse) i Alicante i Spanien. Ansøgninger kan i Danmark også indgives til Patent- og Varemærkestyrelsen, der videresender dem til OHIM inden to uger. OHIM påbegyndte registrering af ansøgninger i 2003.

EF-designet indebærer et fælles EU-retligt designsystem. EF-designet har således samme retsvirkninger i alle medlemslande. Designretten kan kun registreres eller erklæres ugyldig for samtlige medlemslande.

Forordningen indeholder to former for beskyttelse, nemlig et »registreret EF-design« og et »ikke-registreret EF-design«.

Betingelserne for at opnå et registreret EF-design, beskyttelsesomfanget, beskyttelsestiden mv. er de samme, som er fastsat i det direktiv, der ligger til grund for den danske designlov. Der findes allerede eksempler på danske møbeldesign, der er blevet registreret af OHIM.

Et ikkeregistreret EF-design opnås ved den blotte offentliggørelse af designet og er ikke baseret på en registrering. Beskyttelsen gives i 3 år fra offentliggørelsen, såfremt designet er nyt og har individuel karakter. For virksomheder, der fremstiller produkter, der har en kort levetid, er beskyttelse uden omstændelige registreringsformaliteter en fordel, og beskyttelsens varighed er af mindre betydning. Inden for møbeldesign har denne beskyttelse derfor mindre betydning. Beskyttelsesomfanget af ikkeregistrerede EF-design er mindre vidtrækkende end for registrerede EF-design, idet det ikkeregistrerede EF-design alene er beskyttet mod slavisk kopiering.

5.2.4 International registrering af design

Genève-aftalen om international registrering af design blev vedtaget på en diplomatisk konference den 2. juli 1999. En lang række lande har underskrevet Genève-aftalen, herunder Danmark. Aftalen trådte i kraft den 1. april 2004, men Danmark har (endnu) ikke ratificeret den. Aftalen kan derfor på nuværende tidspunkt ikke benyttes af danske personer eller virksomheder, medmindre de er etableret i et medlemsland.

Aftalen giver mulighed for, at der med en ansøgning kan opnås designbeskyttelse i samtlige de lande, der er udpeget i ansøgningen. Ansøgningen

om designregistrering sendes enten direkte til World Intellectual Property Organization (WIPO) eller via den nationale registreringsmyndighed. Registreringsmyndigheden i hvert udpeget land skal herefter inden en frist på seks måneder give meddelelse, hvis registreringsbetingelserne i henhold til national lovgivning ikke er opfyldt. Hvis der ikke er noget til hinder for designbeskyttelse, registreres designet i det pågældende land. Beskyttelsen gives i henhold til den nationale designlovgivning, og det er således de enkelte landes individuelle designlove, der afgør udstrækningen af beskyttelsen i det enkelte land.

5.3 VAREMÆRKERETLIG BESKYTTELSE

5.3.1 Varemærkeretlig beskyttelse inden for EU

Som en relativt ny beskyttelsesmulighed bør nævnes den beskyttelse, som er kommet ind i varemærkeretten via det EUretlige varemærkesystem: Beskyttelsen af tredimensionelle varemærker (3D-mærker).

Efter ikrafttrædelsen af Designforordningen i 2002 minder formalia i det varemærkeretlige og det designretlige system på mange måder om hinanden. Der findes nu både et EF-varemærke og et EF-design, der giver beskyttelse i hele EU. Ansøgninger om registrering kan indgives enten til OHIM eller til den relevante myndighed i de enkelte medlemslande – i Danmark Patent- og Varemærkestyrelsen, der videresender ansøgningen til OHIM. Indholdet af beskyttelsen af henholdsvis EF-varemærke og EF-design svarer til den indholdsmæssige beskyttelse i henholdsvis det varemærkedirektiv og designdirektiv, der ligger til grund for de nationale varemærke- og designlove.

Ved et varemærke forstås et særligt kendetegn for varer eller tjenesteydelser, som benyttes eller agtes benyttet i en erhvervsvirksomhed. Et varemærke kan bestå af alle arter tegn, som er egnet til at adskille en virksomheds varer eller tjenesteydelser fra andre virksomheders, og som kan gengives grafisk, navnlig ord og ordforbindelser, herunder slogans, personnavne eller navne på faste ejendomme, bogstaver og tal, figurer og afbildninger, eller varens form, udstyr eller emballage. Varemærket må dog ikke udgøres af tegn, som udelukkende består af enten en udformning, som følger af varens egen karakter, eller som er nødvendig for at opnå et teknisk resultat, eller en udformning, hvorved varen får en væsentlig værdi.

Varemærkeretten indebærer en eneret for indehaveren til erhvervsmæssig brug af varemærket. Indehaveren kan således forbyde andre at gøre erhvervsmæssig brug af mærket samt mærker, der er forvekslelige med mærket. Om der foreligger forvekslingsrisiko, skal afgøres ud fra en konkret helhedsbedømmelse. Det er et krav, at varemærket har det fornødne særpræg – dvs. adskiller sig fra andre varemærker. Den varemærkeretlige beskyttelse bygger på et princip om tidsprioritet, hvorefter den først opståede ret har forrang. Efter dansk ret kan man erhverve varemærkeret både ved registrering og ved ibrugtagning. En registreret varemærkeret gælder fra ansøgningsdagen og i 10 år fra registreringen (EF-varemærket fra ansøgningen). Registreringen kan dog i modsætning til eksempelvis ophavsretten principielt være evigtvarende, idet den kan fornys fortløbende i perioder på 10 år ved betaling af et fornyelsesgebyr.

Ud over det nationale system og EF-varemærkesystemet findes også det internationale Madrid-protokolsystem, hvorefter man med en enkelt ansøgning kan udpege enkeltlande og opnå national beskyttelse i disse lande. Madrid-protokollen administreres af FN-organisationen WIPO.

Den varemærkeretlige beskyttelse nævnes i denne sammenhæng, fordi den muligvis finder anvendelse på møbeldesign via muligheden for at beskytte 3D-mærker. Det er navnlig EF-varemærket, der har sat skub i denne proces. Der findes da også allerede i dag eksempler på beskyttelse af møbeldesign som 3D-mærker. Arne Jacobsens »Ægget« er eksempelvis registreret som et 3D EF-varemærke.

Der er to helt grundlæggende problemstillinger i relation til beskyttelse af møbeldesign som 3D-mærke: 1) Opfylder designet kravet til særpræg? Hvis ikke, opnår det ikke beskyttelse. 2) Består designet udelukkende af en udformning, som følger af møblets karakter, en udformning af møblet, som er nødvendig for at opnå et teknisk resultat, eller en udformning, hvorved møblet får en væsentlig værdi? Hvis ja, opnår designet ikke beskyttelse.

Disse spørgsmål er i praksis ganske vanskelige at besvare, hvilket den meget varierende og svært gennemskuelige praksis fra registreringsmyndigheder og domstole da også har vist. Der har endnu ikke i Danmark eller på EU-plan været sager om holdbarheden af 3D-mærker for møbeldesign, men der har efterhånden været en del sager om barbermaskiner, flasker, opvasketabletter, lommelygter mv. De fleste sager er faldet negativt ud for rettighedshaveren, der typisk ikke har fået medhold i, at kravet til særpræg er opfyldt.

Problemet med 3D-mærker er, at varemærket jo består af selve varens udseende og altså ikke er et navn for varen (ordmærke) eller et logo (figurmærke) på varen. På trods af denne forskel har EF-domstolen fastslået, at der ikke er nogen principiel forskel på bedømmelsen af de forskellige typer mærker. Domstolen har dog samtidig understreget, at selv om der ikke er nogen principiel forskel på bedømmelsen, er opfattelsen hos den relevante kundekreds ikke nødvendigvis den samme, når der er tale om et 3D-mærke, der består af selve varens udseende, som når der er tale om et ord- eller figurmærke, der består af et tegn, som er uafhængigt af fremtrædelsesformen for den relevante vare. Domstolen har begrundet dette i, at gennemsnitsforbrugerne efter Domstolens opfattelse ikke er vant til at udlede varers oprindelse af deres form eller emballage uden nogen grafisk eller tekstmæssig bestanddel, og det derfor i praksis kan vise sig vanskeligere at bevise, at varemærket har særpræg, når der er tale om et 3D-mærke, end når der er tale om et ord- eller figurmærke.

EF-domstolens særprægskriterium for 3D-mærker er herefter, at det kun er mærker, der »afviger betydeligt fra normen eller branchesædvanen« og derfor kan opfylde deres grundlæggende oprindelsesfunktion, som har det fornødne særpræg. Det er ikke umuligt for møbeldesign at bestå denne test, men man skal nok ikke som møbelproducent forlade sig på, at ethvert produkt i sortimentet vil kunne stå distancen i forbindelse med en eventuel prøvelse af, om designet opfylder særprægskravet. En udtalt dagsorden i forbindelse med den strengere bedømmelse af 3D-mærker end andre varemærker må formentlig antages at være, at man ikke ønsker at luske en i princippet evigtvarende beskyttelse af produkter ind ad bagvejen. En ret, man ikke ville kunne opnå efter den tidsbegrænsede beskyttelse, man muligvis ville kunne opnå efter design, patent- og ophavsretslovgivningen.

5.3.2 Varemærkeretlig beskyttelse uden for EU

I USA og Schweiz er der begrænsede muligheder for at opnå varemærkeretlig beskyttelse af møbeldesign. I begge lande gælder, at designet skal have særpræg, dvs. adskille sig fra andre varemærker, og at kunderne automatisk forbinder møbeldesignet med producenten. Fortolkningen af kravene er streng, og det er således svært at opnå varemærkeretlig beskyttelse.

I ingen andre lande uden for EU er det muligt at opnå varemærkeretlig beskyttelse ud over den EF-retlige varemærkebeskyttelse, jf. ovenfor.

5.4 REGLER OM ILLOYAL KONKURRENCE

Bestemmelsen om »god markedsføringsskik« i § 1 i den danske markedsføringslov giver en ganske god beskyttelse i Danmark mod slaviske og nærgående efterligninger af møbler. Ingen af de undersøgte lande har en tilsvarende regel i deres markedsføringslov.

Alle landene har dog regler om illoyal konkurrence, der giver en vis begrænset beskyttelse mod ulovlige efterligninger.

Med Frankrig som mulig undtagelse er beskyttelsen nok i ingen af landene så god som den beskyttelse mod produktefterligninger, der gives i henhold til den danske markedsføringslov. Muligheden for beskyttelse i henhold til de mere generelle regler om illoyal konkurrence er således i de fleste tilfælde væsentligt mere begrænset end i Danmark og kræver som regel også, at der foreligger særlige omstændigheder ud over selve produktefterligningen, såsom goodwillnyltning, risiko for forveksling, salg af efterligningen til en billigere pris eller lignende. Retspraksis er i de fleste lande ganske beskeden, hvorfor det typisk er vanskeligt at sige noget præcist om kravet til sammenfald mellem originalproduktet og efterligningen for at statuere en krænkelse.

5.5 FORBUD OG ERSTATNING

Fælles for alle landene gælder, at rettighedshaveren kan kræve løbende produktion, markedsføring og salg af ulovlige produktefterligninger standset samt kræve erstatning for krænkelse, der allerede er sket.

Produktion, markedsføring og salg kan standses ved fagedforbud, såvel som ved et forbud udstedt af retten under en normal retssag. Det falder uden for denne publikations rammer at redegøre nærmere for landenes meget forskelligartede håndhævelsessystemer.

Foreligger der en ulovlig produktefterligning, er krænkeren i almindelighed erstatningsansvarlig, når krænkeren har handlet forsætligt (bevidst krænkelse) eller uagtsomt (burde have vidst).

Normalt har rettighedshaveren krav på at få avancetabet dækket. I enkelte lande kan rettighedshaveren dog også kræve, at krænkeren afstår sin fortjeneste på det ulovlige produkt til ham – enten som et alternativ til eller som tillæg til dækning af avancetabet. Nogle lande anerkender endvidere compensation/erstatning i tilfælde, hvor krænkelsen er foretaget i god tro.

6. RETSSTILLINGEN I DE ENKELTE LANDE

6.1 SVERIGE

6.1.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan nyde beskyttelse som brugskunst i henhold til den svenske ophavsretslov. Betingelsen for, at et møbel nyder sådan beskyttelse, er, at det er resultatet af frembringerens personlige kreative indsats. Dette svarer til betingelsen for, at et møbel kan nyde beskyttelse i henhold til den danske ophavsretslov.

Der foreligger ingen retspraksis om beskyttelse af møbeldesign i henhold til den svenske ophavsretslov. Til gengæld foreligger der en række afgørelser fra det uafhængige organ »Svensk Forms Opinionsnämnd« i hvilket nævn, der sidder eksperter inden for både design og industri. Nævnet involveres i

de fleste domstolssager om brugskunst, og en række sager slutter ved nævnet, uden at domstolene involveres. I de sager, hvor både nævn og domstole involveres, følger domstolene typisk afgørelserne fra nævnet.

Ved vurderingen af, om møbeldesign nyder ophavsretlig beskyttelse, indgår, om møbeldesignet har selvstændig og original form. Dette er en helhedsvurdering, hvori der lægges vægt på, om formgivningen er individuel og har særpræg. Risikoen for, at andre måtte frembringe det samme design uden at kende originalen (dobbeltfrembringelser), skal være meget lille. Nævnet anså således i 1991 (NIR 91.308) risikoen for dobbeltfrembringelse af en klapstol (Viken) for lille og gav den derfor beskyttelse. Det samme resultat nåede nævnet frem til i en udtalelse fra 2004 (5/2004, Yttrande nr. 227) for så vidt angår en lænestol (Delta Legend). Nævnet nåede til det modsatte resultat i 1993 (NIR 93.467) for den såkaldte »Lunestol«, idet dobbeltfrembringelser ikke her kunne udelukkes.

Ved vurderingen af, hvorvidt et konkurrerende produkt udgør en ulovlig efterligning, foretages en helhedsbedømmelse af de to produkters fremtoning. Såfremt originalproduktet er præget af stor originalitet, vil originalproduktet blive givet en noget bredere beskyttelse, hvorimod møbler med ringe originalitet vil blive givet en tilsvarende snævrere beskyttelse. I en sag fra 1994 (NIR 94.140) anså nævnet kravet til sammenfald for opfyldt, idet det anså en nærgående efterligning af Tripp Trapp-stolen for krænkende. Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.1.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den svenske designlov. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne – dog fortolkes kravet til individualitet relativt strengt. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos Patent- og Registreringsverket.

6.1.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Den svenske markedsføringslov yder beskyttelse mod efterligninger af møbeldesign, men den er af en noget anden beskaffenhed end den beskyttelse, der ydes mod produktefterligninger i henhold til den danske markedsføringslov. Det kræves, at der er risiko for forveksling mellem originalproduktet og efterligningen i kundekredsen.

Betingelsen for at opnå beskyttelse er, at originalproduktet er særpræget og velkendt. For at opfylde kravet om særpræg skal originalproduktet være designet på en sådan måde, at det fremtoningsmæssigt adskiller sig fra andre produkter. Hvor designet i al væsentlighed er funktionelt betinget, anses kravet om særpræg ikke for opfyldt. For at opfylde kravet om velkendthed skal originalproduktet være kendt af den relevante køberkreds på en sådan måde, at denne forbinder produktet med den virksomhed, der producerer/forhandler dette. Ved vurderingen af, hvorvidt der foreligger risiko for forveksling mellem de to produkter, lægges navnlig vægt på, om originalproduktet og efterligningen skaber det samme erindringsbillede hos forbrugeren, selvom de to produkter ikke ses sammen. Der anlægges her en helhedsbedømmelse.

Der foreligger alene en enkelt dom om beskyttelse af møbeldesign i henhold til den svenske markedsføringslov afsagt af Stockholms Byret i 1999.

Sagen drejede sig om senge med mønsterternede madrasser. Domstolen fastslog, at de originale senge med ternede madrasser opfyldte kravene til særpræg og velkendthed. Da mønsteret mindede om et klassisk og velkendt mønster, måtte der dog gives originalproduktet en snæver beskyttelse. Domstolen nåede herefter frem til, at der ikke forelå en krænkelse. Den lagde navnlig vægt på, at der var tale om dyre produkter, som folk sjældent køber, og hvor de derfor vil foretage grundige undersøgelser inden et køb. Endvidere lagde domstolen vægt på den snævre beskyttelse for originalproduktets design.

6.1.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

I Sverige kan der opnås beskyttelse i henhold til ophavsretsloven, designloven og markedsføringsloven for det samme møbel-design.

Den mest effektive beskyttelse opnås formentlig i henhold til ophavsretsloven og designloven.

6.1.5 Erstatning

Er der tale om en ulovlig efterligning i henhold til ophavsretsloven, designloven og/eller markedsføringsloven, skal krænkeren erstatte det tab, rettighedshaveren har lidt, ved at det ulovlige produkt har været på markedet. Erstatningspligten kræver forsæt eller uagtsomhed fra krænkerens side. Som udgangspunkt tilkendes erstatning for avancetabet og den påførte markedsforstyrrelse. Krænkerens fortjeneste på det ulovlige produkt kan ikke kræves inddraget, men indgår sommetider som moment i forbindelse med fastsættelse af rettighedshaverens tab. Ved erstatningsudmålingen efter designloven og markedsføringsloven kan krænkelsens grovhed og varighed tages i betragtning ved fastsættelsen af erstatningens størrelse.

Endelig bestemmer ophavsretsloven, at rettighedsindehaveren – ud over erstatningen og uafhængig af uagtsom eller forsætlig adfærd – skal have et rimeligt vederlag for den ulovlige udnyttelse af eneretten. Efter designloven kan et sådant vederlag ikendes, hvis og i det omfang det skønnes rimeligt. Almindeligt anvendte licenssatser inden for produktkategorien lægges til grund ved fastsættelse af vederlagets størrelse.

6.2 TYSKLAND

6.2.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbel-design vil kunne opnå ophavsretlig beskyttelse i henhold til den tyske ophavsretslov, såfremt originalitetskravet er opfyldt. Originalitetskravet indebærer et krav om, at designeren har skabt møbel-designet ved en stor kreativ indsats, der skal overskride niveauet for en gennemsnitsdesigners præstationer. På grund af muligheden for designregistrering kræver de tyske domstole således en væsentligt større kreativ indsats for, at møbel-design kan opnå ophavsretlig beskyttelse, end hvad der kræves i henhold til den danske ophavsretslov.

Opfylder et møbel-design originalitetskravet, opnås en relativt bred beskyttelse for værket. Der stilles således ikke store krav til graden af sammenfald. Jo mere et værk overstiger minimumskravene til kreativitet, jo bredere beskyttelse gives. Ved krænkelsesvurderingen foretages en helhedsbedømmelse, hvor det vurderes, hvorvidt en person, der kender originalværket, ville forbinde efterligningen med originalværket, såfremt personen blev præsenteret for efterligningen. Helhedsindtrykket fra efterligningen kan stadig blive forbundet med originalværket, selvom en række detaljer er forskellige.

I en nyligt afsagt dom fra den tyske Højesteret fandtes Le Corbusiers LC10 bord, LC2 stol og LC3 sofa at være ophavsretligt beskyttet på grund af den høje grad af kreativitet i designet.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.2.2 Designretlig beskyttelse

Det er muligt at opnå designbeskyttelse for møbler i Tyskland. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos den tyske patent- og varemærkestyrelse.

Hvis ikke designet er beskyttet som et registreret design, er det muligt at opnå beskyttelse som et uregistreret design i henhold til EF-designbeskyttelsen, jf. afsnittet herom. De tyske domstole anvender denne beskyttelse i stigende grad sammen med beskyttelsen mod illoyal konkurrence. I en nyligt afsagt dom har Landsretten i Hamborg givet en køledisk til supermarkeder uregistreret designbeskyttelse og fundet, at en efterligning var en ulovlig krænkelse af denne beskyttelse.

6.2.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Ifølge tysk ret kan man foruden ophavsretlig beskyttelse og designbeskyttelse opnå beskyttelse efter lov om illoyal konkurrence. Imidlertid har domstolene styrket kravene for, at loven finder anvendelse, og derfor er relevansen af beskyttelsen efter denne lov faldende. For at opnå beskyttelse kræves en generel markedsgenkendelse af møblet. Desuden må der foreligge risiko for forveksling. Der kræves stærke beviser for markedsgenkendelsen og for, at produktet besidder en vis individualitet.

Det kræves dog ikke, at forbrugerne kender møblets navn eller mærke.

Hvis der er en høj grad af markedsgenkendelse og individualitet, vil designet også være beskyttet mod andet end slaviske eller meget nærgående efterligninger.

6.2.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

I Tyskland kan der opnås beskyttelse af det samme møbeldesign i henhold til ophavsretsloven, designloven og loven om illoyal konkurrence.

For så vidt angår møbeldesign, der er resultatet af en stor kreativ indsats, giver ophavsretsloven den mest effektive og bredeste beskyttelse. På grund af det strenge originalitetskrav i ophavsretsloven tilråder tyske advokater dog typisk, at der indgives ansøgning om designregistrering.

6.2.5 Erstatning

Ved ulovlige efterligninger er rettighedshaveren berettiget til erstatning i tilfælde af uagtsomme eller forsætlige krænkelse. Ifølge tysk ret har rettighedshaveren tre alternative valgmuligheder. Han kan vælge mellem 1) at få erstattet det lidte tab, 2) at inddrage krænkerens fortjeneste på det ulovlige produkt, eller 3) at få tilkendt et beløb svarende til royalty. Valgmulighed 3 vælges ofte, til trods for at rettighedshaveren typisk ikke får dækket sit reelle tab herved.

Såfremt rettighedshaveren ikke kan påvise forsætlig eller uagtsom adfærd fra krænkerens side, er han efter ophavsretsloven og designloven stadig berettiget til et rimeligt vederlag for udnyttelsen. Vederlaget fastsættes skønmæssigt ud fra licensbetragtninger.

6.3 HOLLAND

6.3.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign vil kunne nyde beskyttelse som brugskunst i henhold til den hollandske ophavsretslov.

Betingelsen for at opnå ophavsretlig beskyttelse er, at værket skal opfylde et originalitetskrav. Designet skal således have en original og individuel karakter. Bedømmelsen af, hvorvidt et møbeldesign opfylder originalitetskravet, er relativt mild, og der skal således ikke meget til for at opfylde dette krav.

Samtidig yder den hollandske ophavsretslov en ganske bred beskyttelse mod efterligninger. Ved vurderingen af, om der foreligger en krænkelse, foretages en helhedsbedømmelse af de to produkter.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.3.2 Designretlig beskyttelse

Beneluxtraktaten om Immaterialret (Benelux-traktaten) beskytter to- og tredimensionelle tegninger og design, og beskyttelsen omfatter således også møbeldesign. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under pkt. 3.2 beskrevne. Der henvises således til pkt. 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

Designbeskyttelse kræver registrering af designet hos Benelux-kontoret for immaterielle rettigheder i Haag (Benelux-Bureau voor Intellectuele Eigendom: www.bbie.nl) eller hos WIPO i Geneve.

6.3.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Der er mulighed for at opnå beskyttelse mod efterligninger i henhold til almindelige erstatningsretlige grundsætninger. Der gives beskyttelse mod efterligninger, som kan skabe risiko for forveksling, hvor det var muligt for krænkeren at vælge et andet design uden at skade anvendeligheden af produktet eller produktets kvalitet.

6.3.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

I Holland kan et møbel nyde beskyttelse i henhold til ophavsretsloven, Beneluxtraktaten og reglerne om illoyal konkurrence i henhold til almindelige erstatningsretlige grundsætninger på samme tid.

Ophavsretsloven må antages at give den mest effektive beskyttelse mod efterligninger i Holland. Hertil skal lægges, at den ophavsretlige beskyttelsestid er væsentligt længere end den designretlige, og at der ikke kræves nogen registrering for at opnå ophavsretlig beskyttelse af et møbeldesign.

6.3.5 Erstatning

I tilfælde af en ulovlig produkt efterligning er krænkeren erstatningsansvarlig, såfremt der foreligger forsæt eller uagtsomhed. Der skal ikke meget til, før uagtsomhed statueres. Udgangspunktet i hollandsk ret er, at krænkeren har en pligt til at undersøge, om han krænker en andens ret. Såfremt han ikke gør dette, er der tale om ansvarspådragende adfærd.

Rettighedshaveren kan kræve det lidte tab erstattet, herunder udgifter i forbindelse med sagen. Alternativt kan rettighedshaveren kræve, at krænkeren afstår sin fortjeneste på det ulovlige produkt til ham.

6.4 SCHWEIZ

6.4.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan nyde beskyttelse i henhold til den schweiziske ophavsretslov, såfremt originalitetskravet er opfyldt. Dette krav anses for opfyldt, såfremt der er tale om en intellektuel frembringelse af individuel karakter. Kravene til originalitet er høje, idet der kræves en betydelig kreativ indsats fra skaberens. Den kreative indsats skal således overstige den rent håndværksmæssige eller industrielle bearbejdning. Såfremt der foreligger tvivl om, hvorvidt et møbel er beskyttet, vil møblet normalt ikke blive anset for at være ophavsretligt beskyttet. Som eksempler på møbler, der nyder ophavsretlig beskyttelse, kan nævnes Le Corbusier LC2, LC3 og LC4 samt Wire Chair af Charles og Ray Eames. Derimod fandtes Le Corbusier LC1 ikke at være ophavsretligt beskyttet.

Et møbel, der er resultatet af en meget høj grad af originalitet, nyder en bred beskyttelse over for efterligninger. Er der omvendt tale om et møbel, der er resultatet af en meget lille grad af originalitet, men dog nok til at være ophavsretligt beskyttet, nyder dette en ganske begrænset beskyttelse mod efterligninger.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.4.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde beskyttelse efter den schweiziske designlov, der beskytter forbilledet for industrielle frembringelsers ydre formgivning. Designret kan udelukkende opnås gennem registrering hos Institutet for Immaterialrettigheder i Bern (Eidgenössisches Institut für Geistiges Eigentum). Det er en betingelse for registreringens gyldighed, at designet adskiller sig fra eksisterende design (originalitetskravet) og er nyt (nyhedskravet).

Det designretlige krav om originalitet indebærer blot, at der skal foreligge en minimal selvstændig indsats, der består af mere end en ubetydelig ændring af et allerede kendt design. Endvidere må formgivningen ikke kun være dikteret af funktionelle/tekniske hensyn.

Schweiz opererer med et relativt nyhedskrav, dvs. kun formgivning, der er kendt af offentligheden eller af de relevante fagkredse i Schweiz på ansøgningsdagen, er nyhedsskadelig. Såfremt genstanden, der ønskes designbeskyttet, bringes i handlen før designansøgningens indlevering, er genstanden nyhedsskadelig i forhold til sin egen ansøgning/registrering. Dog indeholder loven en skånefrist, hvorefter producentens forudgående markedsføring af genstanden ikke vil være nyhedsskadelig, såfremt designansøgning indleveres senest 12 måneder efter, at denne markedsføring er påbegyndt.

Institutet for Immaterialrettigheder i Bern påser ikke, at kravene til nyhed og originalitet er opfyldt ved registreringen. Man opnår således ikke sikkerhed for, at designregistreringen er gyldig, og modparter under en senere retssag kan altså bestride gyldigheden af designregistreringen. Dog har de i givet fald bevisbyrden.

Ulovlig efterligning foreligger, såfremt de dominerende karakteristika i designet genfindes i efterligningen, og efterligningen alene kan adskilles fra

det designbeskyttede møbel ved en omhyggelig undersøgelse. Andet farvevalg bringer ikke efterligningen ud af beskyttelsessfæren.

En designregistrering kan maksimalt vare 5x5 år fra ansøgningstidspunktet, idet registreringen skal fornys efter udløbet af hver femårsperiode.

6.4.3 Varemærkeretlig beskyttelse

Efter den schweiziske varemærkelov er det muligt at opnå beskyttelse af et møbel som tredimensionelt varemærke, såfremt møblet adskiller sig fra tidligere kendte varemærker (har særpræg). Beskyttelsen kræver registrering ved Institutet for Immaterialrettigheder i Bern.

Der stilles generelt strengere krav til særpræget for møbler end for andre varemærker, som for eksempel ord eller figurer, da forbrugerne ikke er vant til at forstå et møbels design som et varemærke. I praksis gives der kun varemærkeretlig beskyttelse til møbeldesign, hvis forbrugeren automatisk forbinder møblet med producenten. Tilsyneladende har kun Charles og Ray Eames' Alu Chair opnået beskyttelse som varemærke.

Den varemærkeretlige beskyttelse løber i 10 år og kan løbende fornys uden begrænsning. Hvis ikke varemærket (møbeldesignet) har været brugt fem år i træk, kan varemærket dog kræves slettet.

6.4.4 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Udgangspunktet i Schweiz er, at der er fri adgang til kopiering, såfremt et design ikke nyder beskyttelse i henhold til ophavsretten, designretten eller i sjældnere tilfælde varemærkeretten. Der er dog ganske snævre muligheder for at opnå beskyttelse af møbeldesign over for efterligninger i henhold til den schweiziske lov om illoyal konkurrence. Muligheden for at anvende beskyttelsen i henhold til loven om illoyal konkurrence er begrænset til slaviske efterligninger med tilhørende illoyal markedsføring, for eksempel ved at skabe risiko for forveksling eller ved at kopiere en hel linje af møbler.

6.4.5 Konklusion om den retlige beskyttelse

Såfremt betingelserne i henhold til ophavsretsloven, designloven, varemærkeloven og loven om illoyal konkurrence er opfyldt, kan et møbeldesign nyde beskyttelse i henhold til alle fire love på en gang i Schweiz.

De schweiziske domstole afviser generelt at anvende reglerne om illoyal konkurrence, såfremt ingen af reglerne om ophavsret, designret eller varemærkeret finder anvendelse.

Ophavsretsloven og varemærkeloven antages at give den mest effektive beskyttelse af møbeldesign. Det skal i denne forbindelse nævnes, at den ophavsretlige beskyttelse gives uden krav om registrering og varer i væsentligt længere tid end beskyttelsen i henhold til designloven, og at varemærkebeskyttelsen kan forlænges uden begrænsning. På den anden side giver designbeskyttelsen en simpel og billig beskyttelse, særligt i de tilfælde, hvor det er tvivlsomt, om designet opfylder kravene til originalitet (ophavsret) og særpræg (varemærkeret).

6.4.6 Erstatning

Foreligger der en ulovlig efterligning i henhold til en eller flere af de ovennævnte love, er krænkeren erstatningsansvarlig, såfremt krænkelsen er sket med forsæt eller skyldes uagtsomhed. Rettighedshaveren kan kræve det lidte tab erstattet. Det er imidlertid svært at fremskaffe tilstrækkelig dokumentation for tabets størrelse. Retten fastsætter derfor ofte skønsmæssigt

erstatningen ud fra en licenstankegang, hvorefter erstatningen fastsættes til det, en rimelig licenstagere ville betale for retten til at benytte det beskyttede design.

Alternativt kan rettighedshaveren kræve krænkerens fortjeneste på det ulovlige produkt inddraget. Indtil for nylig blev det antaget, at denne fortjeneste ved krænkelser i henhold til ophavsretsloven og designloven kunne kræves inddraget, selvom om krænkeren ikke havde udvist forsætlig eller uagtsom adfærd. Imidlertid har den schweiziske højesteret ændret denne praksis (den schweiziske højesterets dom 126 III 72, 129 III 425), således at fortjenesten kun kan kræves overgivet til rettighedshaveren, såfremt krænkeren handlede i ond tro.

Alternativt kan rettighedshaveren kræve compensation ud fra, at krænkeren har opnået en uberettiget berigelse. Ifølge ny teori kan et krav blive rejst på basis af dette, uanset om krænkeren har handlet uagtsomt eller forsætligt, og uanset om rettighedshaveren har lidt et tab.

6.5 FRANKRIG

6.5.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign vil kunne nyde beskyttelse som brugskunst i henhold til den franske ophavsretslov, såfremt originalitetskravet er opfyldt. I henhold til dette krav skal værket være resultatet af en personlig kreativ indsats af frembringeren. Der skal ikke meget til, for at dette krav anses for opfyldt.

Samtidig er det en bred beskyttelse, den franske ophavsretslov giver i forhold til efterligninger. Der foretages en helhedsbedømmelse, hvor der lægges mere vægt på de foreliggende ligheder, end på mindre afvigelser mellem de to produkter.

Det er ikke en betingelse for, at der foreligger en krænkelse, at efterligneren havde kendskab til originalproduktet, og har brugt dette som grundlag for skabelsen af efterligningen.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.5.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den franske designlov. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne – dog bemærkes, at kravene for at opnå beskyttelse fortolkes relativt mildt. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos Patent, Design, og Varemærkekontoret.

I overensstemmelse med resten af EU varer designbeskyttelsen maksimalt 25 år fra registreringsdatoen, fordelt over fem perioder på fem år. Hvis designet imidlertid har været registreret efter de tidligere regler inden 1. oktober 2001, varer beskyttelsen i 25 år fra registreringen uden opdeling i mindre perioder.

6.5.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Der er mulighed for at opnå beskyttelse mod efterligninger baseret på beskyttelsen i den almindelige erstatningsregel. Det er en betingelse, at det

kan bevises, at efterligneren var i ond tro, og at der foreligger yderligere momenter i form af eksempelvis salg af efterligningen til en billigere pris eller tilstræbt forveksling mellem de to produkter.

6.5.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

I Frankrig vil møbeldesign kunne nyde beskyttelse i henhold til ophavsretsloven, designloven og retsbeskyttelsen mod illoyale efterligninger i henhold til den almindelige erstatningsregel på samme tid.

Ophavsretsloven må antages at give tilstrækkelig beskyttelse, men det kan ikke afvises, at der kan være en psykologisk fordel forbundet med en designregistrering, idet en mulig krænker lettere bevæges til at ophøre med den ulovlige aktivitet, såfremt rettighedshaveren kan fremvise en designregistrering.

6.5.5 Erstatning

Er der tale om en ulovlig efterligning, er rettighedshaveren i henhold til alle tre love berettiget til erstatning, såfremt krænkeren har handlet forsætligt eller uagtsomt. Rettighedshaveren har krav på at få erstattet avancetabet. Retten kan også efter anmodning tillade, at krænkerens fortjeneste på det ulovlige produkt overgives til rettighedshaveren. I så fald kan erstatning for avancetabet ikke opnås. I henhold til ophavsretsloven og designloven har rettighedshaveren krav på et rimeligt vederlag, selv om det lidte tab ikke kan dokumenteres og uafhængigt af, om der foreligger forsæt eller uagtsomhed.

6.6 ENGLAND

6.6.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan opnå en ophavsretslignende beskyttelse i henhold til den engelske ophavsretslov. Rettigheden i henhold til denne lov betegnes imidlertid ikke som en ophavsret, men som en uregistreret designret.

Betingelsen for, at et møbeldesign kan opnå beskyttelse som et uregistreret design, er, at designet skal være originalt i den forstand, at det ikke må være kopieret andetsteds fra, og at designet heller ikke må være almindeligt forekommende inden for det pågældende designområde på frembringelsestidspunktet. Det sidste krav er formentlig det sværeste at opfylde.

Beskyttelsen gælder alene i forhold til slaviske og meget nærgående efterligninger.

Den uregistrerede designret ophører 15 år efter udløbet af det kalenderår, hvor det pågældende møbel blev frembragt, eller designet første gang blev nedfældet i et dokument. Det tidligste af de to tidspunkter vil her være afgørende. Såfremt møblet er sat til salg inden for en periode af 5 år fra udløbet af det nævnte kalenderår, vil den uregistrerede designret dog i stedet ophøre 10 år efter udløbet af det kalenderår, hvor det første salg skete.

6.6.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den engelske designlov. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos den engelske styrelse for patenter (The Patent Office).

6.6.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Der er ganske begrænsede muligheder for at opnå beskyttelse af et møbel-design i henhold til de almindelige erstatningsregler vedrørende uberettiget anvendelse af andres forretningskendetegn (passing off).

For at kunne gøre beskyttelsen gældende, skal det kunne bevises, at der er goodwill knyttet specifikt til møbeldesignet, at efterligneren har vildledt forbrugerne på en sådan måde, at der er risiko for, at disse forveksler efterligningen med originalproduktet, og at rettighedshaveren har lidt et tab som følge heraf. Beviskravene håndhæves strengt af de engelske domstole, og anvendelsen af reglerne om »passing off« inden for møbeldesign er følgelig yderst begrænset.

6.6.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Såfremt betingelserne er opfyldt, kan et møbeldesign opnå beskyttelse i England både i henhold til reglerne om registrerede og uregistrerede design samt reglerne om illoyal konkurrence (passing off) på samme tid.

Reglerne om henholdsvis registrerede og uregistrerede design giver samlet set en rimelig, men dog ikke stærk, beskyttelse af møbeldesign.

6.6.5 Erstatning

Foreligger en ulovlig efterligning, er krænkeren erstatningsansvarlig for det tab, rettighedshaveren har lidt. Rettighedshaveren kan dog i stedet vælge at kræve krænkerens fortjeneste inddraget, såfremt dette er mere fordelagtigt.

Krænkelser foretaget i god tro berettiger som hovedregel ikke rettighedshaveren til erstatning eller vederlag. Imidlertid kan uvidenhed ikke fritage en krænker for erstatningsansvar i tilfælde af »passing off«.

Genstande, der nyder beskyttelse som registrerede design, bør altid forsynes med en angivelse af, at genstanden er beskyttet (»registered«), samtidig med at registreringsnummeret anføres. Dette er ikke en gyldighedsbetingelse, men er en betingelse for at kunne kræve erstatning af en konkurrent, der påstår, at han er i god tro om designregistreringen.

6.7 SPANIEN

6.7.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign vil kunne nyde beskyttelse som brugskunst i henhold til den spanske ophavsretslov. Det er en betingelse for at opnå ophavsretlig beskyttelse, at værket opfylder et originalitetskrav.

Der foreligger ingen retspraksis om, hvordan originalitetskravet fortolkes i forhold til møbeldesign. Generelt er de spanske domstole dog meget strenge i deres vurdering af, hvorvidt brugskunst opfylder originalitetskravet, og stiller således større krav til originaliteten af brugskunst end til andet kunst. Spanske domstole tenderer således i realiteten mod at fortolke originalitetskravet som et nyhedskrav. Møbeldesign vil ikke kunne opnå beskyttelse, såfremt designet er betinget af dets tekniske funktion.

En krænkelssag vil typisk allerede falde på, at originalitetskravet ikke anses for opfyldt. Generelt set er beskyttelsen over for efterligninger snæver, hvor originalitetskravet rent faktisk anses for opfyldt. Der skal således foreligge en identisk kopi eller meget nærgående efterligning.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.7.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den spanske designlov. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

6.7.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Der er begrænsede muligheder for at opnå beskyttelse mod en efterligning i henhold til den spanske lov om illoyal konkurrence, da udgangspunktet er, at produkter frit kan efterlignes, såfremt produkterne ikke er beskyttet efter reglerne om ophavsret eller designret.

Efterligninger kan dog være i strid med loven, såfremt efterligningen kunne have været udformet på en anden måde, og der er risiko for forveksling af produkterne blandt kunderne, eller såfremt der er tale om goodwill-nyltning. I praksis anses disse krav kun for opfyldt, hvis der er tale om en slavisk efterligning.

6.7.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Såfremt betingelserne i de enkelte love er opfyldt, kan et møbeldesign nyde beskyttelse i Spanien i henhold til ophavsretsloven, designloven og loven om illoyal konkurrence på samme tid.

Designloven giver generelt den mest effektive beskyttelse af møbeldesign i Spanien. I krænkelssager påberåber rettighedshaveren sig dog normalt både designloven og ophavsretsloven samt i visse tilfælde tillige loven om illoyal konkurrence.

6.7.5 Erstatning

Er der tale om en krænkelse, kan rettighedshaveren efter spansk ret kræve det lidte tab erstattet, hvilket tillige omfatter den tabte fortjeneste. Der stilles ikke krav om forsæt eller uagtsomhed.

Rettighedshaveren kan vælge mellem at kræve krænkerens fortjeneste overdraget og sit tab dækket eller få tilkendt et beløb svarende til, hvad en licenstagere skulle betale for en licens, såfremt der var givet en licens.

6.8 ITALIEN

6.8.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign, der er blevet offentligt tilgængeligt efter 19. april 2001, vil kunne opnå ophavsretlig beskyttelse i henhold til den italienske lov om immaterielle rettigheder, såfremt møbeldesignet har en kreativ karakter og kunstnerisk værdi. Møbeldesign, der allerede var offentligt tilgængeligt inden den 19. april 2001, kan ikke få ophavsretlig beskyttelse efter italiensk ret.

Kravet om, at møbeldesignet skal have kreativ karakter, vil i langt de fleste tilfælde være opfyldt, da møbeldesign, som ikke er en kopi, som udgangspunkt anses for at have et kreativt element.

Kravet om kunstnerisk værdi er sværere at opfylde, idet designet skal adskille sig væsentligt fra allerede kendte design. Ved vurderingen bliver der i høj grad lagt vægt på, om møbeldesignet har indgået i udstillinger på museer, kunststudstillinger, kunstbrochurer eller lignende. Der lægges endvidere vægt på, om møbeldesignet internationalt er anerkendt som brugskunst. De italienske domstole synes i stigende grad at lade møbeldesign opnå ophavsretlig beskyttelse.

Opnår et møbeldesign ophavsretlig beskyttelse, gives der en relativt bred beskyttelse for at tillade rettighedshaveren i videst muligt omfang at udnytte sine rettigheder. Imidlertid vil møbeldesign, der alene er inspireret af et andet design, ikke krænke dette design.

Det er ikke en betingelse, at krænkeren er i ond tro for at statuere en krænkelse.

Retsbeskyttelsen varer i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.8.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den italienske lov om immaterielle rettigheder. Kravene for at opnå beskyttelse og selve beskyttelsen fortolkes stort set i overensstemmelse med det under punkt 3.2 beskrevne. Der henvises således til punkt 3.2 for en nærmere beskrivelse af kravene for at opnå beskyttelse og beskyttelsens omfang og varighed.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos den italienske patent- og varemærkestyrelse eller registrering hos de lokale erhvervsstyrelser.

6.8.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Møbeldesign kan i meget begrænset omfang beskyttes efter de italienske regler om illoyal konkurrence. Kun formgivning, som hverken er æstetisk eller funktionelt betinget, kan beskyttes.

Hvis et produkt opnår beskyttelse, gælder beskyttelsen alene mod slaviske efterligninger.

6.8.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Det er muligt i Italien at opnå beskyttelse efter reglerne om ophavsret og designret samtidig. Derimod er det ikke muligt at opnå beskyttelse efter reglerne om illoyal konkurrence samtidig med beskyttelse efter de øvrige regelsæt. Adgangen til beskyttelse og beskyttelsen efter reglerne om illoyal konkurrence er i øvrigt meget begrænset.

Reglerne om ophavsret og designret må hver især antages at være effektive værn mod imitation af møbeldesign.

6.8.5 Erstatning

Foreligger en ulovlig efterligning, kan rettighedshaveren få tilkendt erstatning for det lidte tab, uanset om krænkeren forsætligt eller uagtsomt har krænket rettighedshaverens ret. Erstatningen opgøres som udgangspunkt som det lidte tab, men kan tillige kræves udmålt skønsmæssigt på baggrund af, hvad krænkeren skulle have betalt for en licens til at udnytte designet. Endelig kan rettighedshaveren kræve krænkerens fortjeneste overdraget. Det kan indgå i vurderingen af erstatningens størrelse, hvorvidt krænkeren har handlet forsætligt eller uagtsomt.

6.9 USA

6.9.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan beskyttes efter den amerikanske ophavsretslov, hvis designet indeholder æstetiske træk, der kan identificeres og bestå uafhængigt af de funktionsbestemte dele af møblet. Møbeldesignet skal være originalt (det vil sige ikke kopieret) og indeholde et minimum af kreativitet. Det sidste krav er ikke svært at opfylde.

Kravet om, at designet skal indeholde æstetiske træk, der kan identificeres og bestå uafhængigt af de funktionsbestemte træk, fortolkes strengt.

Ved vurderingen lægges vægt på, om designet er valgt af funktionsbestemte hensyn eller af æstetiske hensyn, og om de æstetiske træk fysisk og konceptuelt kan adskilles fra og bestå uafhængigt af de funktionsbestemte. Dette vil meget sjældent være tilfældet.

Såfremt møbeldesignet opfylder kravene til at opnå ophavsretlig beskyttelse, anbefales det, at rettighedshaveren angiver, at møbeldesignet er ophavsretligt beskyttet og registrerer møbeldesignet hos US Copyright Office. Dette er dog ikke et krav.

I de sjældne tilfælde, hvor et møbeldesign opnår ophavsretlig beskyttelse, gives en meget bred beskyttelse. Hvis retten vurderer, at møbeldesignet besidder en ringe grad af kreativitet, vil beskyttelsen i nogle tilfælde indskrænkes til slaviske eller meget nærgående efterligninger.

Det er ikke en betingelse, at krænkeren er i ond tro for at statuere en krænkelse, men ond tro kan have en betydning ved udmåling af erstatning, ligesom ond tro kan have strafferetlige konsekvenser.

Såfremt møbeldesignet er skabt efter 1. januar 1978, varer retsbeskyttelsen i 70 år efter ophavsmandens dødsår. Såfremt møbeldesignet er sendt på markedet inden 1923, er retsbeskyttelsen ophørt. Såfremt møbeldesignet er sendt på markedet i perioden mellem 1923 og 1978, vil møbeldesignet være beskyttet i i alt 95 år, fra det blev sendt på markedet. Hvis ikke møbeldesignet blev sendt på markedet inden 1978, men blev skabt inden 1978, varer retsbeskyttelsen i 70 år efter ophavsmandens dødsår.

6.9.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den amerikanske patentlov, såfremt designet er nyt/originalt, ikkeoplagt og dekorativt. Efter amerikansk ret kaldes designretten for et designpatent. Funktionelt betingede design kan ikke beskyttes som designpatenter, men muligvis som brugsmodeller, såfremt de opfylder kravene hertil.

Designpatentet er baseret på registrering hos US Patent and Trademark Office. Ved registreringen laver USPTO en grundig undersøgelse af, om designet opfylder kravene til at opnå designpatent.

For at opnå designpatent skal designet som nævnt være nyt/originalt, ikkeoplagt og dekorativt. Fortolkningen af kravene til designpatent er streng, og trods den grundige undersøgelse fra USPTO ved registreringen underkendes designpatenter ofte ved domstolene.

Ved nyt eller originalt forstås, at designet ikke er kendt eller brugt i USA inden skabelsen af designet. Designet må heller ikke være patenteret eller offentliggjort i skrevne publikationer i USA eller i udlandet. Designet vil stadig blive anset for nyt eller originalt, selvom det er taget i brug i Danmark, men må som nævnt hverken være designregistreret eller offentliggjort i skrevne publikationer i Danmark eller resten af verden. Dog kan der stadig opnås designpatent, såfremt møbeldesignet er registreret i udlandet, offentliggjort i skrevne publikationer i USA eller i udlandet, eller er taget offentligt i brug i USA, så længe designpatentansøgningen indgives inden for 6 måneder herefter.

For at designet bliver betragtet som ikkeoplagt, kræves, at en gennemsnitlig designer inden for området ikke anser designet for oplagt, når han sammenligner det overordnede indtryk af designet med tidligere design inden for området.

Ved dekorativt forstås, at designet ikke er betinget af funktionsbestemte krav.

Indehaveren af et designpatent er beskyttet mod efterligninger, der efter den almindelige købers vurdering i al væsentlighed er det samme produkt. Der skal således eksistere en vis risiko for forveksling. Derudover skal efterligningen efterligne de dele af designet, der adskiller originalproduktet fra tidligere kendt design.

Der stilles ikke krav om ond tro for at statuere en krænkelse.

Designbeskyttelsen varer 14 år fra registreringsdatoen.

6.9.3 Varemærkeretlig beskyttelse

Møbeldesign kan opnå beskyttelse som varemærke, såfremt designet ikke er funktionelt betinget, og såfremt designet har særpræg. Ved vurderingen af, om designet ikke er funktionelt betinget, lægges vægt på, om designet er essentielt for produktets funktionalitet, og om det påvirker prisen eller kvaliteten på produktet. Det er desuden en betingelse, at forbrugere inden for området forbinder møblet med producenten.

Under en krænkelsessag vil der endvidere blive lagt vægt på, om designet er velkendt. I denne vurdering indgår blandt andet, hvilken grad af særpræg designet har, hvor længe og hvor meget designet har været anvendt, hvor meget der har været reklameret, i hvor stort et område designet er anvendt, og hvilke kanaler der har været anvendt til salg og distribution.

Domstolene fortolker generelt betingelserne for at opnå varemærkebeskyttelse strengt, men flere møbeldesign, herunder Charles og Ray Eames' Alu Chair, har opnået varemærkeretlig beskyttelse.

Varemærkebeskyttelse er ikke betinget af registrering, men det anbefales, at man registrerer sit varemærke.

Hvis et møbeldesign opnår varemærkebeskyttelse, er det beskyttet mod andres brug af lignende design, hvis der er risiko for forveksling. Ved vurderingen af, om der er risiko for forveksling, foretages en helhedsvurdering af efterligningens indtryk på den almindelige køber. Det vil desuden blive vurderet, om krænkerens brug udgør en risiko for udvanding af designet.

Der kræves ikke ond tro for at statuere en krænkelse.

Beskyttelsen er ikke tidsbegrænset, så længe rettighedshaveren beskytter designet og rent faktisk anvender det.

6.9.4 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Møbeldesign kan beskyttes efter reglerne om illoyal konkurrence, såfremt designet ikke er funktionelt betinget og adskiller sig fra tidligere kendt design.

Hvis designet nyder beskyttelse, er det beskyttet mod efterligninger, der skaber risiko for forveksling. Ved vurderingen af, om der er risiko for forveksling, foretages en helhedsvurdering af efterligningens indtryk på den almindelige køber.

Foruden den beskrevne beskyttelse, kan det i de enkelte stater være muligt at opnå yderligere beskyttelse efter staternes individuelle regler om illoyal konkurrence.

6.9.5 Konklusion om den retlige beskyttelse

Det er ikke muligt at opnå beskyttelse af møbeldesign efter reglerne om ophavsret og designpatent på samme tid. Man kan derimod godt opnå beskyttelse efter de øvrige regelsæt samtidig med enten ophavsret eller designpatent. Man kan således godt opnå beskyttelse efter reglerne om ophavsret, varemærkeret og illoyal konkurrence på samme tid eller efter reglerne om designpatent, varemærkeret og illoyal konkurrence på samme tid. Det skal dog bemærkes, at der er begrænsninger i adgangen til at opnå beskyttelse på samme tid efter føderale regler og efter regler vedtaget på statsniveau.

Det er svært at anbefale et enkelt regelsæt frem for de andre, da alle regelsættene har sine styrker og svagheder: Det er svært at opnå designpatent grundet de strenge krav til nyhed, og til at designet ikke er oplagt. Det er svært at opnå varemærkebeskyttelse grundet kravet om, at forbrugere inden for området skal forbinde møbeldesignet med producenten. Til gengæld beskytter ophavsret ikke lige så effektivt, såfremt det kreative element er begrænset. Man bør derfor ved lanceringen af nye møbler vurdere, hvilket regelsæt der yder den optimale beskyttelse for netop dette møbel.

6.9.6 Erstatning

Efter ophavsretsloven kan man få erstattet det lidte tab, få tilkendt en standarderstatning mellem USD 750 og USD 30.000 eller få overdraget krænkerens fortjeneste. Efter reglerne om designpatent kan man få erstatning fastsat ud fra, hvad en rimelig licenstagere ville betale for en licens til udnyttelse af designet. Efter reglerne om varemærkeret og reglerne om illoyal konkurrence kan man få dækket sit tab og få overdraget krænkerens fortjeneste. Det er muligt i visse tilfælde at få tilkendt erstatning, der overstiger det lidte tab.

Efter alle regelsæt gælder, at der blot skal bevises en krænkelse.

6.10 KINA

6.10.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan nyde beskyttelse efter to forskellige ophavsretlige regelsæt i Kina: den kinesiske ophavsret og den kinesiske implementering af internationale ophavsretskonventioner.

Efter ophavsretsloven kræves, at designet har kunstnerisk værdi og er originalt. Designet bliver anset for at have kunstnerisk værdi, såfremt det har en høj æstetisk værdi, og almindelige mennesker betragter det som et kunstværk. Kravet fortolkes forskelligt fra domstol til domstol. Ved »originalt« forstås, at designet skal være resultatet af en personlig, skabende indsats fra ophavsmanden. Kravene fortolkes relativt strengt, og der skal således meget til at opfylde dem.

Efter implementeringsloven kræves, at der er tale om original, intellektuel skabelse inden for det kunstneriske felt. Kravene fortolkes i vidt omfang i overensstemmelse med kravene efter ophavsretsloven, og også her skal der relativt meget til, for at kravene er opfyldt.

Ophavsretten til møbeldesignet opstår automatisk og er således ikke betinget af registrering. Det er dog muligt at få sin ophavsret registreret hos det kinesiske ophavsretskontor (China's National Copyright Administration). Det anbefales, at man opbevarer forarbejder til møbeldesignet. Det anbefales endvidere, at det angives, at møbeldesignet er ophavsretligt beskyttet ved angivelse af: © navn på rettighedshaveren, »All rights reserved«.

Opnår et møbeldesign ophavsretlig beskyttelse, gives en relativt smal beskyttelse. Kun de kunstneriske dele af møbeldesignet er beskyttet. Det kræ-

ves, at der er tale om en slavisk imitation, eller at en meget væsentlig del af møbeldesignet er kopieret.

Det er ikke en betingelse, at krænkeren er i ond tro for at statuere en krænkelse.

Retsbeskyttelsen varer indtil 25 år, efter designet er skabt, såfremt beskyttelsen er opnået efter implementeringsreglerne. Hvis beskyttelsen opnås efter ophavsretsloven, er designet beskyttet i 50 år efter ophavsmandens dødsår, og såfremt et selskab er rettighedshaver, 50 år efter designet blev offentliggjort.

6.10.2 Designretlig beskyttelse

Møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den kinesiske patentlov, såfremt der er tale om et nyt design af en form eller et mønster, eller kombinationen mellem farve, form, og mønster. Det er yderligere et krav, at designet skaber et æstetisk indtryk, og at det kan anvendes industrielt. Efter kinesisk ret kaldes designretten for et designpatent. Funktionelt betingede design kan ikke beskyttes som designpatenter, men muligvis som brugsmodeller, såfremt der er tale om en ny teknisk løsning. Det er muligt at opnå designpatent og brugsmodelbeskyttelse samtidig, såfremt møbeldesignet opfylder kravene efter begge regelsæt.

Et design bliver anset for nyt, såfremt det ikke er identisk eller næsten identisk med tidligere kendte design, og det ikke strider mod andres rettigheder, for eksempel til varemærker eller ophavsrettigheder. Ved vurderingen af, om et design er identisk eller næsten identisk, foretages en helhedsvurdering med udgangspunkt i, hvorledes den informerede forbruger opfatter produkterne. Kun design, der er brugt i Kina, eller som er offentliggjort i publikationer i Kina eller i udlandet, anses som tidligere kendte design. Formentlig vil Kina i 2008 gå over til et objektivt og globalt nyhedskrav, således at al formgivning, der er kendt forud for designansøgningens indleveringsdag enten i det pågældende land og/eller i udlandet, er nyhedsskadelig. Der skal relativt meget til for at opfylde nyhedskravet.

For så vidt angår kravene om, at designet skaber et æstetisk indtryk og kan anvendes industrielt, fortolkes disse forskelligt fra domstol til domstol, og man kan således ikke sige noget om, hvordan kravene fortolkes.

Designbeskyttelsen er baseret på registrering hos den kinesiske stats immaterialretskontor (State Intellectual Property Office).

Med få undtagelser anses rettighedshaverens egen offentliggørelse eller markedsføring af designet for nyhedsskadeligt.

Indehaveren af et designpatent er beskyttet mod efterligninger, som efter en helhedsvurdering gør brug af identiske eller lignende design. Vurderingen skal foretages ud fra, hvilken opfattelse en informeret forbruger får, og der fokuseres på, om forbrugeren får det samme æstetiske indtryk. Der er tale om en relativt smal beskyttelse. Det kræves bl.a., at efterligningen hører til i samme produktkategori.

Det er ikke en betingelse, at krænkeren havde kendskab til designet.

Designbeskyttelsen varer 10 år fra ansøgningsdatoen.

6.10.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Møbeldesign kan opnå beskyttelse efter de kinesiske regler om illoyal konkurrence, såfremt originalen er velkendt i Kina. I vurderingen af dette ind-

går, hvor, hvornår og hvor meget møblet bliver solgt. For at der er tale om krænkelse, skal efterligningen gøre brug af originalens navn eller udseende, særligt de for originalen specielle kendetegn. Helhedsindtrykket af originalen og efterligningen skal for en forbruger inden for det relevante område være det samme, og der skal være risiko for forveksling. Kriterierne fortolkes strengt, og der skal således meget til at vinde en sag om illoyal konkurrence.

6.10.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Det er muligt i Kina at opnå beskyttelse efter reglerne om ophavsret, designret og illoyal konkurrence samtidig.

Beskyttelse efter reglerne om designret er den mest effektive, men for møbler med høj kunstnerisk værdi vil ophavsretten tillige yde beskyttelse.

Det er i Kina muligt både at køre en kopisag som en civilsag og som en straffesag. Hvis hovedformålet er at få erstattet sit tab, anbefales det civile søgsmål, mens en straffesag vil have den største præventive effekt, da strafferammen er op til syv års fængsel. Der kræves dog typisk større sager, for at en straffesag kan føres.

6.10.5 Erstatning

Foreligger en ulovlig efterligning, er det muligt at få erstatning og kompensation efter alle tre regelsæt.

Efter ophavsretsloven tilkendes erstatning for det lidte tab. Såfremt det er vanskeligt at fastsætte tabet, kan dette skønnes ud fra krænkerens fortjeneste eller fastsættes rent skønsmæssigt af retten.

Efter reglerne om designpatent fastsættes kompensationen ud fra en vurdering af det lidte tab og krænkerens fortjeneste. Hvis det er vanskeligt at fastlægge det lidte tab og krænkerens fortjeneste, kan kompensationen fastsættes ud fra, hvad en rimelig licenstagere ville betale for en licens til at udnytte designet, eller fastsættes rent skønsmæssigt af retten.

Efter reglerne om illoyal konkurrence erstattes det lidte tab, og hvis dette er vanskeligt at fastlægge, fastsættes kompensationen ud fra krænkerens fortjeneste.

6.11 HONG KONG

6.11.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan opnå beskyttelse efter Hong Kongs ophavsretslov, hvis det er originalt, er et værk, og ikke er for almindeligt. Møbeldesign anses for originalt, hvis ikke det er kopieret, og hvis blot man ikke tidligere har anvendt samme kombination af former, farver og mønstre. Møbeldesign vil endvidere almindeligvis opfylde kravene til at være et værk. Kravet om, at designet ikke er for almindeligt, er et minimumskrav om, at designet ikke er et helt almindeligt design. Der stilles ikke krav, om designet har kunstneriske træk eller en vis kvalitet. Møbeldesign vil således oftest være ophavsretligt beskyttet.

Ophavsretten til møbeldesignet opstår automatisk og er således ikke betinget af registrering. Det anbefales, at man opbevarer forarbejder til møbeldesignet, og man angiver, at møbeldesignet er ophavsretligt beskyttet ved angivelse af: © navn på rettighedshaveren, »All rights reserved«.

Et ophavsretligt beskyttet møbeldesign nyder en relativt bred beskyttelse mod efterligninger. Ved vurderingen af, om der er tale om en ulovlig ef-

terligning, lægges der vægt på, om væsentlige dele af originalproduktet er blevet kopieret. Indledningsvis vurderes således, om de dele, der er efterlignet, er tætte efterligninger, og om det er mange og betydelige dele, der er efterlignet. Dette gøres for at fastslå, om det kan være et tilfælde, eller om der må være tale om kopiering, og det indgår derfor også, om de efterlignede dele er så almindelige, at det kan være et tilfælde. Herefter vurderes om de kopierede dele udgør hele eller væsentlige dele af møbeldesignet. Her fokuseres på, hvad der er kopieret, og i mindre grad, hvor meget der er kopieret.

Det er ikke en betingelse, at krænkeren er i ond tro for at statuere en krænkelse, såfremt der er tale om produktion af efterligninger, mens der kræves ond tro, såfremt krænkeren alene sælger eller distribuerer efterligningerne.

Retsbeskyttelsen varer indtil 50 år efter ophavsmandens dødsår. Såfremt møbeldesignet er designregistreret, varer beskyttelsen i 25 år fra ansøgningsdatoen. Hvis designet kan registreres, men ikke er designregistreret, udløber beskyttelsen 15 år efter det år, hvor designet første gang blev sendt på markedet.

6.11.2 Designretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til Hong Kongs regler om designbeskyttelse, såfremt møblet består af former, mønstre eller udsmykning, som har »eye appeal«.

Ved eye appeal skal ikke forstås, at det skal være smukt, men derimod at designet ved at adskille sig fra tidligere design i form, mønstre og udsmykning kan påvirke de forventede kunders valg. Det er endvidere et krav, at designet er nyt. Nyhedskravet er objektivt og globalt, således at det ikke er afgørende, hvad rettighedshaveren havde kendskab til, og at identisk eller næsten identisk design offentliggjort i hele verden er nyhedsskadeligt. Rettighedshaverens offentliggørelse af designet er nyhedsskadeligt.

Man kan ikke opnå designbeskyttelse til produkter, hvor produktets udseende eller formgivning ikke har betydning for forbrugerne, og hvor designet ikke vil ændre på dette.

Generelt er fortolkningen af kravene ikke streng. Som eksempel kan nævnes, at Lego har opnået designbeskyttelse for sine klodser, da klodserne havde eye appeal.

Man kan ikke opnå designbeskyttelse for funktionelt betinget design.

Designbeskyttelsen er betinget af registrering hos designregistret (»Design registry of the Intellectual Property Department«).

Indehaveren af en designregistrering er beskyttet mod efterligninger, som ikke er væsentligt forskellige fra originalen. Vurderingen tager udgangspunkt i en forbruger, der er interesseret i produktet. Farver og materialevalg har ikke indflydelse på vurderingen. Såfremt det registrerede design kun adskiller sig lidt fra tidligere kendt design, vil beskyttelsen blive indskrænket.

Det kræves ikke ond tro fra krænkeren for at statuere en krænkelse, men såfremt der ikke foreligger ond tro, vil der ikke blive tilkendt erstatning.

Designbeskyttelsen varer maksimalt 25 år fra ansøgningsdatoen, fordelt over fem perioder på 5 år.

6.11.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Der er kun begrænsede muligheder for at opnå beskyttelse mod illoyal konkurrence (»passing off«), idet rettighedshaveren for det første skal bevise, at producenten eller møbeldesignet er velkendt. Møbeldesignet skal formentlig adskille sig væsentligt fra andet design, og der skal være et betydeligt salg for at opfylde dette krav. For det andet skal rettighedshaveren bevise, at krænkeren har vildledt forbrugerne, for eksempel ved at forlede forbrugerne til at tro, at efterligningen er forbundet enten med rettighedshaveren eller er et originalprodukt. Endelig skal det bevises, at rettighedshaveren har eller vil lide et tab.

Kravene fortolkes meget strengt, og det vil derfor sjældent kunne lykkes at gennemføre et krav efter disse regler.

6.11.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Såfremt betingelserne i de enkelte love er opfyldt, kan et møbeldesign nyde beskyttelse i Hong Kong i henhold til ophavsretsloven, reglerne om designbeskyttelse og reglerne om »passing off« på samme tid.

Ophavsretsloven giver en meget bred beskyttelse, men det kan i visse sager være vanskeligt at bevise, hvem der har ophavsretten, og at der er tale om kopiering. Dette er nemmere for designretligt beskyttede møbeldesign. Det anbefales derfor, at man designregistrerer møbeldesign, og at man under en retssag påberåber sig begge regelsæt. Reglerne om »passing off« vil kun finde anvendelse i sager, hvor møbeldesignet er meget velkendt.

6.11.5 Erstatning

Er der tale om en forsætlig eller uagtsom krænkelse af rettighedshaverens rettigheder i henhold til ovennævnte love, har rettighedshaveren ret til erstatning. Hvis ikke krænkeren har været i ond tro omkring krænkelsen, vil rettighedshaveren ikke være berettiget til erstatning.

Rettighedshaveren kan få erstattet sit tab, men kan også vælge at få inddraget krænkerens fortjeneste. Endelig kan retten tilkende rettighedshaveren en større erstatning end det lidte tab, såfremt krænkelsen har været bevidst, og krænkeren har spekuleret i, at det vil være vanskeligt at fastsætte et tab.

6.12 JAPAN

6.12.1 Ophavsretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan opnå beskyttelse efter den japanske ophavsretslov, i det omfang designet har æstetiske træk, som vil blive værdsat på samme måde som almindelig kunst. Der stilles meget strenge krav for, at dette er opfyldt, og indtil nu har ingen internationale møbeldesign opnået ophavsretlig beskyttelse.

Ophavsretten til møbeldesignet opstår automatisk og er således ikke betinget af registrering.

Et ophavsretligt beskyttet møbeldesign nyder beskyttelse mod efterligninger, som er identiske eller næsten identiske.

Det er en betingelse, at krænkeren havde kendskab til det beskyttede møbeldesign og anvendte dette som basis for efterligningen.

Retsbeskyttelsen varer indtil 50 år efter ophavsmandens dødsår.

6.12.2 Designretlig beskyttelse

Dansk møbeldesign kan nyde designretlig beskyttelse i henhold til den japanske designlov, såfremt der er tale om et nyt design, der giver et æstetisk indtryk.

Nyhedskravet er objektivt og globalt, og ethvert design offentliggjort over hele verden inden ansøgningstidspunktet er således nyhedsskadeligt. Rettighedshaverens egen offentliggørelse af designet er nyhedsskadeligt, men Japan opererer dog med en skånefrist, hvorefter rettighedshaveren kan bringe genstanden på markedet mv., forinden designansøgning indleveres. Dette forudsætter dog, at ansøgning indgives inden for en periode på seks måneder efter den første offentliggørelse.

Såfremt et design let kan skabes ud fra allerede kendte design, vil designet ikke blive anset for nyt. Et design anses for let at kunne blive skabt, såfremt en gennemsnitlig designer inden for området rutinemæssigt kunne skabe designet ud fra allerede kendte former, mønstre, farver eller kombinationen heraf.

Kravet om, at møbeldesignet skal give et æstetisk indtryk, betyder, at design, som udelukkende er betinget af funktionelle eller tekniske hensyn, ikke kan opnå beskyttelse.

Designbeskyttelse er betinget af designregistrering hos det japanske patentkontor.

Indehaveren af en designregistrering er beskyttet mod efterligninger, som er identiske eller næsten identiske. Et design vil blive anset for næsten identisk, såfremt det giver kunderne det samme æstetiske indtryk.

Der kræves ikke ond tro fra krænkeren for at statuere en krænkelse.

Designbeskyttelsen varer 20 år fra ansøgningsdatoen.

6.12.3 Beskyttelse mod illoyal konkurrence

Møbeldesign kan opnå beskyttelse efter de japanske regler om illoyal konkurrence.

Hvis møblet har et velkendt design, kan der opnås beskyttelse, såfremt kunderne automatisk forbinder møblet med producenten, såfremt efterligningen har samme eller næsten samme velkendte design, og såfremt der foreligger forvekslingsrisiko med efterligningen. Det er vanskeligt for et møbeldesign at opfylde kravet om, at kunderne automatisk forbinder møblet med producenten.

Hvis ikke dette krav er opfyldt, kan møblet alligevel opnå beskyttelse, såfremt møblet bærer et velkendt tegn, og det er tegnet, der er efterlignet, og altså ikke (nødvendigvis) møblets design. Hvis møbeldesignet ikke blot er velkendt, men tillige højt agtet, stilles der ikke krav om forvekslingsrisiko.

Endelig kan man også opnå beskyttelse mod illoyal konkurrence, selvom møbeldesignet hverken er velkendt eller højt agtet. I givet fald må der dog maksimalt være gået tre år fra første salg af møblet. Beskyttelsen vil omfatte slaviske efterligninger eller meget nærgående efterligninger.

Hovedspørgsmålet i sager, hvor designet enten er velkendt eller højt agtet, vil være, hvorvidt kunderne automatisk forbinder møbeldesignet med

producenten. I sager, hvor møbeldesignet ikke er velkendt eller højt agtet, vil hovedspørgsmålet typisk være, hvorvidt efterligningen er tilstrækkeligt nærgående.

6.12.4 Konklusion om den retlige beskyttelse

Såfremt betingelserne i de enkelte love er opfyldt, kan et møbeldesign nyde beskyttelse i Japan i henhold til ophavsretsloven, designloven og reglerne om illoyal konkurrence på samme tid.

Det er vanskeligt at opnå beskyttelse efter reglerne om ophavsret og reglerne om illoyal konkurrence, mens det er omkostningstungt at opnå beskyttelse efter designloven. Det er således vanskeligt at anbefale et enkelt regelsæt frem for de andre.

6.12.5 Erstatning

Er der tale om en forsætlig eller uagtsom krænkelse af rettighedshaverens rettigheder i henhold til ovennævnte love, har rettighedshaveren ret til erstatning. Hvis ikke krænkeren har været i ond tro omkring krænkelsen, vil rettighedshaveren ikke være berettiget til erstatning.

Rettighedshaveren kan få erstattet sit tab. Erstatningen kan skønnes på en af følgende tre måder: 1) Antal solgte efterligninger ganget med det overskud, rettighedshaveren ville have haft på hvert solgt produkt, 2) krænkerens fortjeneste ved krænkelsen, 3) hvad en rimelig licenstagere ville betale for retten til at benytte det beskyttede design.

27. april 2007

Nyt oplag 2009.

